

Rahanpesu, Varojen alkuperäselvitys ja Tunne asiakkaasi

Case: Kavadi Oy

Katja Petrova

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
Finanssi- ja talousasiantuntijan tutkinto
Toiminnallinen opinnäytetyö
2024

Tiivistelmä

Tekijä Katja Petrova
Tutkinto Finanssi- ja talousasiantuntijan tutkinto
Opinnäytetyön nimi Rahanpesu, Varojen alkuperän selvitys ja Tunne asiakkaasi
Sivu- ja liitesivumäärä 31 + 8
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kertoa, mitä rahanpesu on ja sen seurauksista sekä pankkien velvollisuudesta tuntea asiakkaansa ja heidän varojensa alkuperä. Opinnäytetyö kohdistuu Suomen rahanpesuun ja varojen alkuperäselvitykseen maahanmuuttajien näkökulmasta ja vastaa heidän kysymyksiinsä sekä yllättäviin eroihin ja mihin heidän pitäisi valmistautua muuton aikana tai sen jälkeen. Kohderyhmänä on muun muassa venäjänkieliset työikäiset maahanmuuttajat.</p> <p>Rahanpesun luku käsittelee rahanpesua ja sen seurauksia. Erilaisista rikkomuksista seuraa erilaiset rangaistukset sakoista vankeuteen. Pankki on Euroopan Unionin ja Euroopan Parlamentin direktiivien määräyksestä ilmoitusvelvollinen ja on velvollinen tuntemaan asiakkaansa (KYC) ja heidän varojen alkuperää ja ehkäisemään mahdollista rahanpesua (AML).</p> <p>Pankkitilin avaamisen luvussa kerrotaan kattavammin, millaisia asiakirjoja suomalaisen pankkitilin avaamiselle pitää olla, ja mitkä ovat edellytykset ja ehdot tilin avaamiselle. Tämä osio vastaa yleisesti kysymyksiin, jotka syntyvät ulkomaalaisille henkilöille Suomessa. Esimerkiksi: Voiko pankki omatoimisesti sulkea tilin tai kieltäytyä avaamasta uutta tiliä?</p> <p>Opinnäytetyön tutkimuksessa käytettiin hyödyksi kyselyä, joka tavoitti yli 2000 maahanmuuttajaa, jotka ovat toimeksiantajayrityksen asiakkaita. Kysely antoi sekä tilastollista tietoa kuin kysymyksiä ja ideoita opinnäytetyölle sekä ohjeistukselle. Opinnäytetyön tuotoksena muodostuu ohjeistus, joka kertoo tiiviisti opinnäytetyössä kerrotut asiat ja auttaa valmistautumaan varojen alkuperäselvitykseen ja miten pitäisi toimia eri tilanteissa. Tämä ohjeistus lähetetään ilmaiseksi kyselyyn vastanneille, jotka jättivät yhteystietonsa.</p> <p>Lopuksi käydään läpi produktin suunnittelua ja tuottamista. Opinnäytetyön päättää oma pohdinta, miten olen onnistunut opinnäytetyössä, ja mitä olen oppinut.</p>
Asiasanat Rahanpesu, varojen alkuperäselvitys, ilmoitusvelvollisuus, esirikos, AML & KYC

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Tutkimuksen tausta.....	1
1.2	Opinnäytetyön tavoitteet ja rajaukset.....	2
2	Rahanpesu.....	3
2.1	Lainsäädäntö.....	3
2.2	Varojen alkuperäselvitys.....	5
2.3	Rahanpesulaki ja pankkien toiminta Venäjällä.....	7
2.4	Valuutanvaihto.....	8
2.5	Rahanpesu esimerkit.....	10
3	Pankkitilin avaaminen.....	13
3.1	Red flagit.....	16
4	Kysely.....	17
4.1	Kyselyn suunnittelu ja toteutus.....	17
4.2	Kyselyn tulokset.....	18
4.2.1	Vastaajien alkuperämaa.....	18
4.2.2	Vastaajien asuinikä Suomessa.....	19
4.2.3	Vaikeukset asiakirjojen kanssa.....	19
4.2.4	Suomalaisen pankkitilin avaamisen helppous.....	20
4.2.5	Varojen siirtäminen ulkomaalaisesta pankista Suomeen.....	21
4.2.6	Tilanteet, joissa vastaajat suosivat käteistä tilisiirron tai korttimaksun sijaan.....	21
4.2.7	Käteisestä luopuminen kokonaan.....	22
4.2.8	Ulkomaan varojen siirron säännöllisyys.....	22
4.2.9	Pankkien kysymykset.....	23
4.2.10	Tilin sulkeminen.....	24
4.2.11	Vastaajien kysymykset.....	25
5	Produktin toteutus.....	26
5.1	Lähtötilanteen kuvaus.....	26
5.2	Tuottamisen kuvaus.....	28
6	Pohdinta.....	29
6.1	Yhteenveto.....	30
6.2	Jatkotutkimusaiheet.....	30
6.3	Oman oppimisen arviointi.....	31
	Lähteet.....	32
	Liitteet.....	35
	Liite 1. Selvitys varojen alkuperästä tai käyttötarkoituksesta henkilöasiakkaalta. OP.....	35

Liite 2. Kysely	36
Liite 3. Ohjeistus.....	38

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö käsittelee rahanpesua, mitä se on, sen seurauksia, varojen alkuperän selvitystä ja miksi pankkien tulee tuntea omat asiakkaansa. Tässä työssä myös selvitetään, miten rahanpesulaki Suomessa eroaa muista venäjänkielisistä maista sekä hyödyllistä tietoa Suomen maahanmuuttajille, kuten miten avata suomalainen pankkitili.

On myös syytä huomioida, että EU:n ja Venäjän kansalaisuuden omaavat henkilöt kohtaavat useammin varojen alkuperäselvityksiä ja pankkien tarkastuksia Venäjää vastaan kohdistettujen sanktioiden vuoksi.

Suomen valtio on hyvin tarkka rahanpesun suhteen, jonka takia siitä on helppo jäädä kiinni. Siksi monet voivat joutua epäilyksen tai tarkastuksen kohteeksi, vaikka eivät tekisi mitään laitonta. Tämän takia on hyvin tärkeää olla tietoinen rahanpesusta, sekä omien varojen alkuperästä. Varojen alkuperän todisteiden puutteesta voi joutua pulaan, vaikka ne eivät olisi laitonta rahaa. Kaikkia kuitteja ei siis kannata heittää pois.

Pankit ovat yrityksiä, jotka seuraavat Suomen lainsäädäntöä ja Euroopan Unionin direktiivejä, mutta jokainen pankki säätää itse omat ohjeensa ja turvarajansa. Jokainen pankki voi vastaanottaa saman asiakkaan eri tavalla, kunhan toimii lainmukaisesti. Pankki voi kieltäytyä tietyistä toimituksista, jos on syy epäillä rikosta. Pankin tarkistuksen kiertäminen ja kysymyksiin vastaamatta jättäminen voi johtaa pankin pakkotoimiin, kuten tilin sulkemiseen. Pankki on velvollinen tuntemaan asiakkaansa ja heidän varojensa alkuperän, eikä sillä ole lupaa avata asiakkuutta, jos tarvittavia tietoja ei asiakkaasta saada. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 3 luku, 1 §, jäljempänä rahanpesulaki)

Rahanpesu on sana, joka itsessään viittaa sen tarkoitukseen – ”rahan peseminen”, eli rikollisesti saatujen rahojen ”pesemistä”, jotta ne näyttäisivät laillisilta. Rahanpesussa varojen alkuperään on aina kytkettynä esirikos, jonka tekijä ei aina ole tietoinen siitä. Rahanpesuun voi myös syyllistyä, jos ei ilmoita toisen rikoksesta tai välittää laitonta rahaa eteenpäin.

Tämän opinnäytetyön produktina toimii ohjeistus, joka on tässä työssä esitetyn aiheen tiivistelmä sekä ohjeita siitä, mitä tehdä missäkin vaiheessa, mitä välttää, kun luodaan suomalaista pankkitiliä.

1.1 Tutkimuksen tausta

Rahanpesu on maailmanlaajuinen ongelma. Jotkut maat valvovat sitä enemmän, toiset vähemmän. Suomessa rahanpesu on erittäin tiukasti valvottua, joka voi tuottaa maahanmuuttajille yllätyksiä, kun he kohtaavat suomalaiset käytännöt ja seuraamukset. Vaikka rahanpesu on iso

maailmanlaajuinen ongelma, jotkut maat eivät tunnu välittävän siitä ollenkaan, minkä takia muiden maiden kansalaiset voivat olla tietämättömiä, että rahanpesu on rikos.

Toimeksiantajani, Kavadi Oy, tarjoaa palveluitaan venäjänkielisille maahanmuuttajille Suomessa. He tarjoavat konsultointia ja apua esimerkiksi verokorttien täyttämässä tai yritysten perustamisessa. Asiakkaille varojen liikkuminen on tärkeässä roolissa heidän elämäni hanteessaan, jonka takia asiakkaat kysyvät usein yleisiä kysymyksiä rahanpesuun liittyen. Tästä syystä sekä toimeksiantajalleni että hänen asiakkailleensa olisi hyödyllistä ja tehokasta saada tiivistettyä tietoa rahanpesusta ja vinkeistä siihen liittyen, joka vastaa asiakkaiden yleisimpiin kysymyksiin. Tämä säästää toimeksiantajani aikaa sekä asiakkaiden rahaa, sillä näiden kysymysten kysyminen vie maksettua aikaa heidän konsultaatiostaan.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja rajaukset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on jakaa tietoa tärkeästä aiheesta mahdollisimman monelle. Suomessa on hyvät opiskelumahdollisuudet kaikille, minkä vuoksi voisi uskaltaa sanoa, että melkein kaikki suomalaiset lapset oppivat rahanpesusta vähintään perustiedot. Tietoisuuden jakaminen maahanmuuttajille, etenkin työikäisille, voi olla haastavaa, koska he eivät enää opiskele, eikä mahdollisuutta rahanpesusta oppimiseen välttämättä ole. Juuri maahanmuuttajille onkin tärkeää jakaa tietoa rahanpesusta, mikä onkin minun pääkohderyhmäni. Tässä opinnäytetyössä kohdistun työikäisiin venäjänkielisiin maahanmuuttajiin Suomessa. Tavoitteena on antaa heille turvatyyny ennen kuin he kaatuvat. Ennaltaehkäisy on vahvin suoja ja ase. Antamalla heille tietoa voi ennaltaehkäistä monia ongelmia, vaivannäköä ja ajanhukkaa rahanpesuun liittyen.

Keskeisin ongelma toimeksiantajayrityksen Kavadi Oy:n asiakkaiden keskuudessa on heidän heikko ymmärryksensä siitä, kuinka tärkeää varojen alkuperäselvitys on. He eivät ymmärrä, miksi pankki kysyy paljon, vaikka heidän rahansa olisivat puhtaita. Tämä johtaa heidän huonoon asemaansa pankin silmissä, kun asiakas ei vastaa kysymyksiin, sillä ei ymmärrä, miksi häntä epäillään.

Opinnäytetyön rajauksina ovat Suomen rahanpesulaki, siihen vaikuttavat Euroopan Unionin direktiivit ja finanssitoimijoista vain pankkien käytännöt rahanpesun estämiseen. Kohderyhmänä ovat Suomessa asuvat venäjänkieliset maahanmuuttajat. Työssä käsitellään hieman muidenkin maiden rahanpesulakeja ja käytäntöjä, mutta pääosin työssä keskitytään Suomen rahanpesulakiin ja rahanpesun ehkäisemiseen. Käsitelen aiheen lainsäädännön näkökulmasta ja pankkien ohjeisiin.

2 Rahanpesu

Tässä luvussa käsitellään rahanpesua lainsäädännön näkökulmasta. Rahanpesua valvovat Finanssivalvonta ja poliisi. Sille on olemassa rahanpesulaki ja Euroopan Unionin direktiivit finanssitoimijoiden toiminnan määrittämiseen.

2.1 Lainsäädäntö

Kuten aiemmin on mainittu, rahanpesu tarkoittaa laittomasti saatujen rahojen ”pesemistä” laillisiksi. Käteinen on suuri uhka rahanpesun ehkäisyn kannalta ja voi toimia rahanpesun välineenä. On hyvin yleistä, että käteistä käytetään rahanpesun välineenä, sillä käteisen liikkumista on hyvin vaikea seurata.

Rahanpesun käsite syntyi 1920-luvulla Yhdysvalloissa, kun alkoholi oli laitonta. Suuri mafiapomo Al Capone myi alkoholia laittomasti. Englanniksi rahanpesu on ”money laundering”, eli rahojen pesemistä. Al Caponella oli monta pesulaa ympäri kaupunkia, joiden tuottoihin hän sekoitti alkoholimyynnin tuotot. Näin laittomat tuotot häivyttiin laillisen tuoton kanssa, mistä syntyi käsite ”money laundering”, suomeksi rahanpesu. (Jass 25.4.2019)

Yksi suuri uhka rahanpesun estämisen direktiiveille on virtuaalivaluutat (Johansson, Eerola, Innanen & Viitala 2019, 212). Virtuaalivaluuttojen vaihtoon liittyy anonymiteetti, joka estää viranomaisia suorittamasta tarvittavaa valvontaa sekä rankaisemasta vihollisia. Tämän takia Euroopan Unionin rahanpesudirektiivi (AMLD) on tiukentanut kaikkien finanssivalvojen valvontaa asiakkaidensa varojen alkuperästä.

Rahanpesun estäminen ja laittoman rahan hyödyntämisen vaikeuttaminen ovat tärkeimmät tehtävät rahanpesurikossäännöksissä (Majanen 2009, 871).

Rikoslain (19.12.1889/39) 32 luvun 6 § mukaan henkilö syyllistyy rikokseen, jos hän ”ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää tai pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta” oman tai jonkun toisen hyödyksi, tai peittää kyseisellä keinolla saatua omaisuutta. Rikoksesta seuraa sakko tai vankeus enintään kahdeksi vuodeksi. Törkeästä rahanpesusta rangaistus on vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta. Yritys on rangaistava.

Majasen esimerkissä (2009, 877-880) laittomasta huumausainekaupasta saaduilla tuloilla ostetaan auto. Tässä tilanteessa myös auton myyjä syyllistyy rahanpesuun itse rikoksen tekijän kanssa. Myös rikollisella rahalla ostettujen lahjojen vastaanottamisella syyllistyy rahanpesuun. Minkäänlainen valuutanvaihto, usean tuotteen tai palvelun ostaminen tai rikollisella rahalla ostetun raaka-aineen muuttaminen toiseksi ei tee rahoista laillisia, ja jokainen tässä ketjussa mukana ollut syyllistyy rahanpesuun. Jokainen ketjun osapuoli ei välttämättä tiedä esirikosta, eikä siitä voida olla varmoja.

Rahanpesu kuitenkin edellyttää, että osallinen tietää omaisuuden alkuperän olevan laitonta. Rahanpesussa ei ole tarpeellista, että esirikoksen tekijä on syyllistetty ja rangaistu, jotta muut osapuolet olisivat rangaistavissa. Jokainen on kuitenkin ilmoitusvelvollinen, vaikka ei olisi mukana rahanpesussa. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on rangaistavaa.

Törkeässä rahanpesussa (RL 32:7) on kyse yli 13 000 eurosta tai sen arvoisesta omaisuudesta, mutta jos kyseessä on kätkemisrikosta muistuttava tekotapa, voidaan alarajaa alentaa. Törkeä rahanpesu voi olla myös erittäin huolellisesti suunniteltu teko.

Tuottamuksellisessa rahanpesussa (RL 32:9) syyllistytään rahanpesuun törkeän huolimattomuuden takia. Tuottamuksellisen rahanpesun rangaistus on sakko tai vankeus enintään kahdeksi vuodeksi. Rahanpesurikkomuksessa omaisuuden arvo on vähäinen, ja rikoksen tekijä rangaistaan sakolla. Vähäinen arvo on alle 1 000 euroa.

Veropetoksessa (RL 29:1), jos antaa viranomaisille väärää tietoa tai peittää tietoa, joka vaikuttaa verotukseen, syyllistyy veropetokseen ja saa rangaistukseksi sakon tai vankeutta enintään kahdeksi vuodeksi. Jos käyttää veropetoksella tienattuja rahoja, syyllistyy rahanpesuun.

Rahanpesu voi sisältää arvoesineitä, valuuttaa tai muita keinoja, joilla rahaa siirretään laittomasta toiminnasta. Kaikki käteisellä ostettu ei ole rahanpesua, eikä rahanpesu koske pelkästään käteistä. Varastetun tuotteen myyminen ja ostaminen on rahanpesun esirikos.

2.2 Varojen alkuperäselvitys

Ilmoitusvelvollisia ovat muun muassa finanssialan toimijat, kuten pankit ja sijoitustoiminnan tarjoajat, luotto- ja rahoituslaitokset, virtuaalivaluutan tarjoajat, valuutanvaihdon tarjoajat, kiinteistövälittäjät, vakuutusyhtiöt, kirjanpitäjät ja tilintarkastajat, oikeudellisten palveluiden tarjoajat ja perintätoimen harjoittajat. Kaikki ilmoitusvelvolliset ovat velvollisia kysymään asiakkailta varojen alkuperää ja tuntemaan heidät. Tässä opinnäytetyössä keskityn aiheeseen vain pankin näkökulmasta.

Pankeilla on Euroopan Parlamentin määräämä ilmoitusvelvollisuus, jonka pohjalta pankit ovat velvollisia tuntemaan asiakkaansa ja heidän varojensa alkuperän kaikissa tilanteissa. Pankeille on tarkkaan määrätyt ohjeet ja vaatimukset kaiken rahaliikenteen suhteen. Jokainen ilmoitusvelvollinen, kuten pankit, määrää itse, mitkä kysymykset he kysyvät asiakkailtaan tunteakseen heidät. Pankki vastaa varojen alkuperän selvityksestä ja ilmoitusvelvollisuudestaan, mutta rahanpesun selvittely ja seurausten hoitaminen kuuluvat poliisille ja rahanpesun selvittelykeskukselle (rahanpesu.fi).

Esimerkiksi, S-Pankki selvittää asiakkaan käteisrahojen alkuperää erittäin matalalla kynnyksellä. S-Pankilla on mahdollisuus laittaa käteistä rahaa tilille myös kaupan kassoilla. Tämä vaarantaa varojen alkuperän seurantaan, jonka takia kuukausittainen raja on yhteensä 1 000 euroa tai enintään viisi kertaa pienempiä summia. Mutta myös kassalla tulee täyttää varojen alkuperäselvityslomake pienemmälläkin kynnyksellä, aina kun epäilee rikosta, ja aina, kun talletetaan vähintään 1 000 euroa. Suuremmat summat on mahdollista tallettaa tilille vain S-Pankin omistajapalveluissa, jolloin pankki itse määrittelee jokaisen asiakkaan alarajan varojen alkuperäselvityksen tarpeelle. Siihen vaikuttaa asiakkaan tulojen määrä ja käteispalveluiden käyttöhistoria. Suurempituloisilla, joilla on tiedossa oleva käteismyynti tai muut säännölliset tulot, voi alaraja olla korkeampi kuin esimerkiksi 17-vuotiaalla, jolla ei ole aikaisempia ilmoitettuja tuloja. Pankin vastuulla on epäillä varojen alkuperää, jolloin jokaiseen käteispalveluun vaikuttaa moni yksityiskohta, joka on asiakaspalvelijan harkinnan varassa (S-Pankki).

Hok-Elannon määrittämän tietosuojan vuoksi varojen alkuperäselvityslomaketta ei ole mahdollista näyttää avoimessa pääsyssä. S-Pankin varojen alkuperäselvityslomakkeella tulee täyttää koko nimi, henkilötunnus, varojen määrä, ja jos toimii yrityksen puolesta, tulee täyttää myös yrityksen tiedot, kuten yrityksen nimi ja Y-tunnus. Lomakkeelle tulee selvittää mahdollisimman tarkkaan, mistä ja keneltä varat ovat peräisin, sekä mahdolliset kuitit. (S-Pankki)

Esimerkiksi, jos henkilö on nostanut rahaa toisesta pankista omalta tililtään, tulee selvittää, mistä ja keneltä ne ovat sinne tulleet. Lomakkeen liitteisiin olisi suotavaa saada kuitit käteisnostosta. Jos on myynyt tavaraa, tulee merkitä ostajan tiedot sekä myyntikuitti. Nämä tiedot ovat hyvä olla mahdollisimman tarkkoja mahdollisen tarkastuksen ehkäisemiseksi.

OP-pankin varojen alkuperäselvityslomakkeella (liite 1) kysytään asiakkaan nimi, henkilötunnus, rahamäärä, ja onko kyseessä talletus, tilisiirto vai nosto. Talletuksessa tai tilisiirrossa kysytään, mistä ja keneltä varat ovat peräisin sekä mikä on asiakkaan suhde maksajaan. Nostoissa kysytään, kenelle varat nostetaan ja miksi, sekä miksi varat nostetaan käteisenä. Varojen alkuperäselvityslomakkeen toinen puoli/sivu on varattu lisätiedoille, mahdollisille kuiteille, tositteille tai asiakirjoille.

Pankille on normaalia kysyä asiakkaalta henkilötiedot, ammatista ja työhistoriasta, taloudellinen tilanne sekä muut pankkitilit, säästöt, sijoitukset tai kiinteistöt, varojen alkuperä, eli mistä ja keneltä varat ovat peräisin, miksi ne ovat käteisenä eikä tilisiirtona, ovatko ne palkkatuloja, perintöä, yrityksen tuottoa tai muita tuloja, sekä kuitit tai tositteet näistä.

Asiakas voi vastaanottaa tämänkaltaiset kysymykset hyvin henkilökohtaisina ja arvioida niiden olevan tunkeutumista yksityiselämäänsä, vaikka pankki haluaa tietää vain varojen alkuperän. Tämä voi synnyttää väärinkäsityksiä ja ei-toivottuja toimenpiteitä, varsinkin jos pankin kysymykset eivät ole asiakkaan äidinkielellä. On kuitenkin muistettava, että pankki on alansa ammattilainen, eikä kysy mitään aiheetonta. Pankeilla on korkean tason tietosuojat. Pankki ei siis kysy mitään henkilökohtaista, mikä ei kuuluisi sille. Kaikki kerätyt tiedot säilytetään huolellisesti, eikä niitä jaeta edes pankin sisäisesti osastolta osastolle ilman syytä. Jokainen pankki on vastuussa ilmoittaa omille asiakkailleen tietosuojasta ja siitä, miten heidän tietojensa säilytetään. Pankki siis kerää vain välttämättömät tiedot palveluidensa tarjoamiseksi ja lainsäädännössä mainittujen toimintojen täyttämiseksi. (Tietosuojalaki 1050/2018)

2.3 Rahanpesulaki ja pankkien toiminta Venäjällä

Suurin ero Suomen ja Venäjän lainsäädännöissä on se, että Suomi kuuluu Euroopan unioniin ja on velvollinen seuraamaan EU:n direktiivejä. Venäjän rahanpesulaki voi olla samanlainen kuin Suomessa, mutta Venäjällä rahanpesun torjumisen täytäntöönpano voi olla heikompaa esimerkiksi korruption, byrokratian tehottomuuden ja geopolittisten jännitteiden vuoksi. Tähän vaikuttaa myös käteisen suuri suosio. Tästä syystä venäläiset eivät ole tottuneet varojen alkuperän selvitykseen ja voivat olla hyvinkin yllättyneitä, miksi suomalainen pankki kysyy heidän mielestään outoja tai liian intensiivisiä kysymyksiä.

Venäjän federaation rikoslain 174 § (13.06.1996, muokattu 23.3.2024) ”Muiden henkilöiden rikollisin keinoin hankkimien varojen tai muun omaisuuden laillistaminen (rahanpesu)” mukaan rahanpesuun syylistynyt tuomitaan sakkoon, joka on enintään 120 000 ruplaa (1 198 euroa) tai hänen muiden tulojensa määrä enintään yhden vuoden ajan. Törkeässä rahanpesussa rikollinen tuomitaan sakkoon, joka on enintään 200 000 ruplaa (1 996 euroa) tai hänen muiden tulojensa määrä vähintään vuoden ja enintään kahden vuoden ajan, tai vankeuteen tai pakkotyöhön enintään kahdeksi vuodeksi, jonka lisäksi 50 000 ruplan (499 euroa) sakkoon tai enintään kolmen kuukauden muiden tulojen määrällä. Törkeässä rahanpesussa ryhmätyönä rangaistus voi olla jopa pakkotyötä enintään viideksi vuodeksi ja vankeutta enintään kaksi vuotta sekä esto tiettyihin tehtäviin tai tietyn toimialan harjoittamiseen. (Consultant 2024)

Venäjällä pankkitilin avaamiseen tarvitaan vain passi tai muu Venäjän federaation hyväksymä henkilöllisyystodistus sekä todistus rekisteröinnistä veroviranomaiselle (IC Bank, 2021). Pankilla on lupa pyytää myös muita asiakirjoja, mutta nämä on hyvä tarkistaa jokaisen pankin sivuilla tai soittaa suoraan pankkiin. Jos asiakas on ulkomaalainen, häneltä kysytään myös oleskelulupaa. Joissakin tapauksissa pankki kysyy myös rekisteröintiasiakirjoja asuinpaikan todistamiseen. Venäläisten pankkien on velvollista kysyä varojen alkuperää vain yli yhden miljoonan ruplan (noin 9982 euroa) arvoisesta siirrosta, nostosta tai talletuksesta (Consultant 2024), mutta pankki voi tiedustella varojen alkuperää myös pienemmistä summista, jos on syytä epäillä rahanpesua. Pankilla on myös oikeus jäädyttää pankkitili ja kortit selvityksen ajaksi tai sulkea tili kokonaan.

Suomen pankit ovat velvollisia tuntemaan asiakkaansa ja heidän varojensa alkuperän, vähintään, kun kyseessä oleva summa on 1 000 euroa tai suurempi. Suomalaiset pankit ovat velvollisia kysymään varojen alkuperää jokaisesta epäilyttävästä toiminnasta, ja Suomessa ollaan tämän suhteen hyvin tarkkoja (Finlex 2021). Suomen pankit voivat kysyä varojen alkuperää pienestäkin summasta, paljon tiukemmin kuin Venäjällä.

Suomen ensimmäiset lakimuutokset, joissa mainitaan rahanpesu, tulivat voimaan 31.1.2003 (rikoslaki 19.12.1889/39, luku 32), mutta varsinainen rahanpesulaki tuli voimaan 28.6.2017. Euroopan unionin toimet rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi alkoivat 20.11.2015 (Eurooppa-neuvosto 2024). Tämä lainsäädäntö on kehittynyt hurjaa vauhtia, ja viimeisin päätös on tehty 18.1.2024.

Venäjällä ensimmäinen rahanpesuun liittyvä lakimuutos tuli voimaan 23.7.2010 ja varsinainen rahanpesulaki 28.6.2013. Vaikka rahanpesulaki on olemassa, se on tällä hetkellä hyvin tehoton. Viranomaiset ovat vasta tuomassa tai aikomassa tuoda sitä täytäntöön. Venäjä ei kuulu Euroopan unioniin eikä ole rahanpesudirektiivien alainen, joten Venäjän viranomaiset päättävät itse, milloin tiukentaa rahanpesun vastaista toimintaa.

2.4 Valuutanvaihto

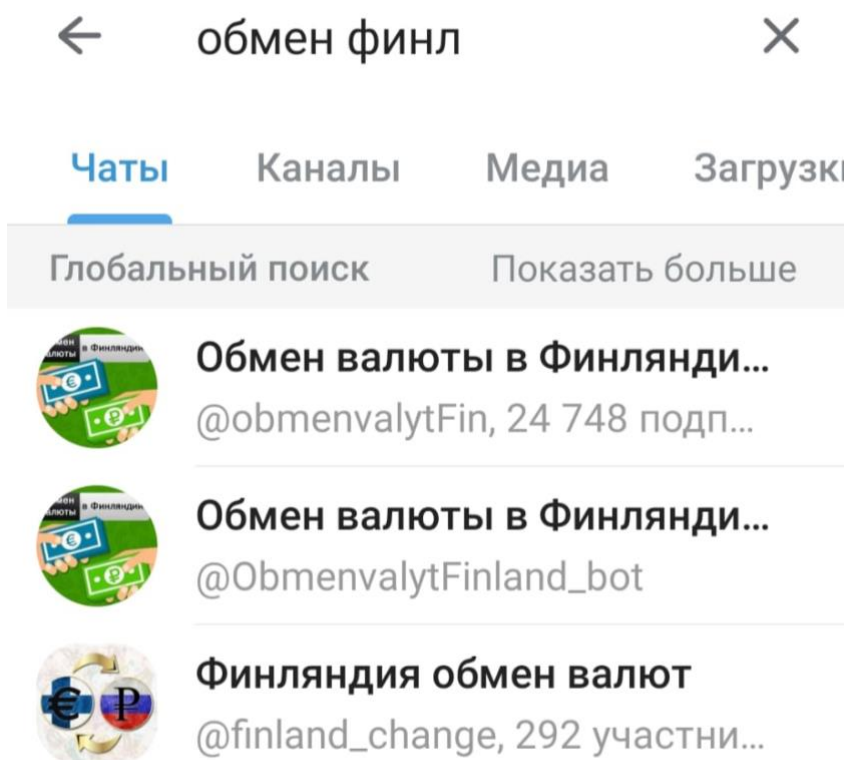
Valuutanvaihto tarkoittaa, että yhtä valuuttaa vaihdetaan toiseksi valuutaksi. Valuutanvaihdossa käytetään valuuttakurssia, joka määrittää ostettavan valuutan hinnan. Pankki voi ottaa valuutan ostosta tai myynnistä komissiota. Valuutanvaihtoon liittyy riski rahanpesusta, minkä vuoksi Suomessa valuutanvaihtoa saavat harjoittaa vain Finanssivalvonnan hyväksymät toimijat, kuten pankit ja valuutanvaihtopalveluja tarjoavat yritykset. Nämä yritykset ja pankit ovat velvollisia noudattamaan Finanssivalvonnan antamia ohjeita ja määräyksiä. Pankkien on siis tunnettava asiakkaansa ja näiden varojen alkuperä myös valuutanvaihdossa. Jokaisen valuutanvaihtoa harjoittavan on tehtävä hakemus aluehallintovirastolle, joka pitää maksuliike- ja valuutanvaihtorekisteriä (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta 1429/2009).

Samoin myös Venäjällä valuutanvaihtoa saavat harjoittaa vain pankit ja lisensoidut finanssialan toimijat. Mahdollinen rangaistus rikoksesta voi olla koko valuutanvaihdon summa tai, jos valuutanvaihtoa on harjoitettu säännöllisesti, jopa enintään viiden vuoden vankeutta (Venäjän federaation hallinnollisten rikkomusten laki 30.12.2001 N 195-F3).

Vuonna 2022 Venäjä hyökkäsi Ukrainaan, minkä vuoksi Euroopan unioni asetti kovia pakotteita Venäjää vastaan. Euroopan unioni kielsi kaikki liiketoimet Venäjän keskuspankin kanssa ja jäädettiin kaikki Venäjän keskuspankin varat EU:ssa. SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication), eli maailmanlaajuinen pankkien välinen rahoitusviestintäjärjestelmä, esti Venäjän ja Valko-Venäjän pankkien pääsyn järjestelmään. Tämä tarkoittaa, että nämä pankit eivät voi vaihtaa valuuttaa tai lähettää varoja ulkomaille (Eurooppa-neuvosto 2022).

Tämä on pakottanut venäläiset keksimään uusia keinoja vaihtaa valuuttaa. Somessa, etenkin Telegramissa, on ilmestynyt monia kanavia, jotka ovat hyvin suosittuja valuutanvaihdossa "kädestä käteen". Näiden postausten alla ihmiset sopivat ehdoista, missä, milloin ja miten he vaihtavat keskenään valuuttaa. Eurot ja dollarit ovat suosittuja ostokohteita ruplalle. Postaukset koskevat niin ostoa kuin myyntiä. Käyttäjät tarjoavat käteistä käteiseen tai sopivat tilisiirrosta eurooppalaisesta pankista eurooppalaiseen pankkiin euroissa vastineeksi ruplalle, jonka he saavat käteisenä. Monet tekevät näitä laittomia valuutanvaihtoja säännöllisesti ja tienaaavat sillä.

Yhtenä esimerkkinä on Delovoy Peterburg -lehden artikkeli "Rahanvaihto tapahtuu kanavia pitkin: Telegramissa on syntynyt salainen valuutanvaihtomarkkinapaikka", jossa kerrotaan, kuinka eräs yhdistys tarjoaa valuutanvaihtoa kaikissa Venäjän kaupungeissa, joissa on lentokenttä. Asiakkaan tarvitsee vain täyttää hakemus ja ilmoittaa osoite, jossa vaihto tapahtuisi. Sovittuna aikana yhdistyksen työntekijä saapuu paikalle käteisen kanssa dollareissa, jolloin valuutanvaihto tapahtuu sovitun kurssin mukaisesti. Yhdistys pyytää ennakkomaksua, joka kattaa työntekijän lennon hinnan (Nogaeva K. 2022).

Kuva 1. Kuvakaappaus Telegram kanavista, jotka harrastavat valuutanvaihtoa Suomessa. (kuva: Nadezda Petrova 2024)

Tämä toiminta on kuitenkin hyvin laitonta ja siinä on suuri riski tulla huijatuksi. Ostaja tai myyjä saattaa tuoda väärennettyä rahaa tai väärän summan. Pahimmassa tapauksessa voi käydä fyysisesti huonosti. Kyseisestä valuutanvaihdosta ei myöskään saa kuittia, joten varojen alkuperää on myöhemmin hyvin vaikea todistaa, vaikka alkuperäiset varat olisivatkin laillisia. Myös kaupan toisen osapuolen varat eivät välttämättä ole laillisia. Valuutanvaihto on riskialtista toimintaa, ja voit hyvin mahdollisesti olla osallisena rahanpesuketjussa.

2.5 Rahanpesu esimerkit

On hyvin yleistä nähdä huijausmainoksia, -ehdotuksia tai muulla tavoin huijareiden lähestymistä, joissa luvataan erittäin houkuttelevia sopimuksia. Russian.fi-foorumilla venäläiset jakavat anonyymeinä kokemuksiaan ja ongelmiaan, joihin he törmäsivät. Vaikka nämä julkaisut eivät ole luotettavia, ne antavat hyvän käsityksen siitä, mitä voi käydä kaikille.

Henkilö nimimerkillä ”bulgarialainen” kertoo postauksessaan vuodelta 2009 hänen kaverinsa tilanteesta, jossa hän sai 5000 euroa hänen tililleen, jonka hän nosti käteisenä ja lähetti Venäjälle Western Unionin kautta. Tästä toiminnasta hän sai 4 % eli 200 euroa palkkiota. Kahden viikon päästä hänen ovellensa ilmestyi poliisi syytteellä rahanpesusta. Henkilö, joka innoitti häntä tähän toimeen, on kadonnut kuin tuhka tuuleen. Hänen kohtalostaan ei myöhemmin mainita, mutta muutamien kommenttien mukaan häntä oli syytetty tuottamuksellisesta rahanpesusta tai rahanpesurikkomuksesta, sillä hän ei tiennyt varojen rikollisesta taustasta. Tuomion tulokseen vaikuttaa hänen vastauksensa kysymykseen: ”Jos ette tienneet varojen rikollisesta taustasta, miksi tälle huijariyritykselle olisi tarpeen teidän avunne varojen siirrossa?”. Tuomio riippuu hänen tietämyksestään varojen alkuperästä sekä terveen järjen käyttämisestä niiden alkuperän epäilystä. Kyseessä on törkeä huolimattomuus, jonka rangaistuksena on sakko tai vankeus enintään kahdeksi vuodeksi. (Russian.fi, 2009)

Eräs toimeksiantajan tuttu on joutunut vaikeuksiin, kun vuonna 2008 hän myi liiketoimintansa Venäjällä, josta sai käteistä. Tällä käteisellä hän osti maata Suomesta, johon rakensi taloja. 14 vuotta myöhemmin hän myi nämä talot, ja pankki kysyi, mistä hän sai rahat talojen rakentamiseen. Tietenkin käteismyynnistä ei ollut mitään todisteita enää eikä mitään asiakirjoja 14 vuoden takaa. Hän epäonnistui todistamaan varojen alkuperää, jonka takia pankki sulki hänen tilinsä. Eli, jos myy omaisuuttaan ulkomailla, myynnistä pitää olla tositate, esimerkiksi tilisiirrosta, tilinostosta tai valuutan vaihdosta/ostosta.

Yksi esimerkki taas koskee jo pankkia. Ilmoitusvelvollisuuden ja asiakkaiden tuntemisen laiminlyönti voi johtaa myös pankille erittäin suuriin seurauksiin. Ruotsin Nordean pankki on joutunut 50 miljoonan kruunun sakkoihin (5,4 miljoonaa euroa) rahanpesun ehkäisyn laiminlyönnistä, sekä sai varoituksen finanssivalvonnasta (Nordea 2015).

Kuva 2. Nordean pääkonttori Tukholmassa. Kuva: Jessica Gow / EPA (Yle 2015)

Samankaltainen tapaus on tapahtunut myös S-Pankille vuonna 2019. Finanssivalvonta määräsi S-Pankin 980 tuhannen euron sakkoihin, sillä Finanssivalvonta katsoi, että S-Pankki ei noudattanut riittävän kattavasti rahanpesun estämisen lakia eikä hankkinut tarpeeksi tuntemistietoja asiakkaistaan. S-Pankki vastasi siihen, että he luottavat S-bonus-asiakkaisiin, joilla on S-Pankin tili vain bonuksen kerryttämistä varten. S-Pankki kuitenkin mainitsi, että he seuraavat bonusasiakkaiden käyttäytymistä ja ovat korjanneet prosessejaan ennen Finanssivalvonnan tarkastusta. (Harjumaa 2019)

Pankki voi kiinnittää huomiota myös yksityiskohtiin. Esimerkiksi, jos henkilö laittaa säännöllisesti suuria summia käteistä tililleen ilman nostoja tai suuria summia tilisiirtoja tai maksuja, pankki voi epäillä ja pyytää varojen alkuperän selvitystä matalalla kynnyksellä, koska on epäilyttävää, että myytäisiin jotain, mitä ei ole koskaan ostettu. Jos henkilö saa säännöllisesti tuottoa omalle henkilökohtaiselle tililleen, pankki saattaa pyytää avaamaan yritystilin. On epäilyttävää, jos tulee tuottoa ilman omaa yritystä. Toinen vaikuttava tekijä on pankin asiakkaan ikä. Jos lapsi tai nuori saa yllättävän suuria määriä käteistä hänen ikäänsä verrattuna, pankki voi epäillä, että rahat eivät ole hänen omiaan, joten se voi pyytää vanhempien tiliotteita. Jos kyseessä on lahja, on myös oltava lahjakirja eli todiste, että se on lahja. Pelkkä lahjakirja ei kuitenkaan ole tarpeeksi. Lahjoja ilman syytä ei yleensä anneta, ainakaan suuria määriä, joten pankki voi epäillä, jos lapsen syntymäpäivä ei osu kohdalleen. On myös muistettava lahjavero. Lahjaveroa maksetaan 5000 eurosta ja sitä suuremmasta, jos ne ovat samalta lahjanantajalta kolmen vuoden sisällä. (Verohallinto, 2023)

Vuonna 2007 Helsingin käräjäoikeus tuomitsi henkilön A:n yhteiseen 10 kuukauden vankeusrangaistukseen törkeästä kätkemisrikoksesta ja törkeästä rahanpesusta, kun hän oli henkilön B:n veropetoksesta saaduilla varoilla ostanut autoja ja siten kätkenyt ja hävittänyt rikollista rahaa. Henkilö B oli vuosina 2000 ja 2001 jättänyt ilmoittamatta oman yrityksensä työntekijöiden palkoista sekä ennakkopidätyksistä ja vuosina 2001 ja 2002 jättänyt antamatta työntekijöiden veroilmoitukset verojen maksamisen välttämiseksi. Henkilö A oli puolestaan solminut vuosina 2000–2004 monta osamaksusopimusta, joiden maksaja oli henkilö B ja joiden maksut olivat veropetoksella saaduilla varoilla maksettuja. Henkilö A oli ollut tietoinen henkilön B:n rikoksesta ja varojen alkuperästä mutta oli silti vastaanottanut niitä ja auttanut henkilöä B kätkemään rikoksen olemassaoloa. 67 929 euroa oli käytetty autojen rahoittamiseen rikoksella saaduilla varoilla. Autot olivat kuitenkin henkilön A:n nimissä. Vuosina 2000–2001 henkilö A oli ostanut autoja yli 45 000 eurolla, joita hänen nettotulonsa eivät pystyneet selittämään. Vuoden 2001 loppupuolella hän oli maksanut vielä 60 000 euroa, joita hän ei ilmoitetuilla nettotuloillaan olisi pystynyt tekemään. Henkilö B oli saanut 207 318,53 euroa veropetoksesta. Henkilö A oli aiheuttanut 105 000 euron maksuja, joita hän ei itse pystynyt tuloillaan selittämään. Henkilö B oli tuomittu veropetoksesta ja henkilö A törkeästä kätkemisrikoksesta ja törkeästä rahanpesusta. (KKO 2007:67)

3 Pankkitilin avaaminen

Tilin avaaminen Suomessa ei ole niinkään helppoa kuin mennä pankkiin ja ilmoittaa haluavansa avata tili. Tilin avaamiseen tarvitaan perusteluja, miksi haluat avata tilin, sekä erilaisia asiakirjoja.

Tilin avaamista varten pankin on tunnistettava sinut ja tiedettävä taustastasi. Ulkomaalaisille henkilöille ei riitä pelkkä suomalainen osoite. Sinun täytyy esittää passi tai pankin hyväksymä virallinen henkilökortti. Suomalainen henkilötunnus ei ole välttämätön. Toisen maan henkilökortti, jossa lukee "NOT FOR TRAVEL", ei kelpaa Suomessa henkilöllisyyden todentamiseen, koska kortin saajan henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa henkilökortin myöntämisen yhteydessä. Ajokortti ei ole riittävä henkilöllisyyden todistamiseen pankkiasioissa. (Ilta-Sanomat, 2021)

Kuva 3. Suomalainen henkilökortti, jossa lukee "NOT FOR TRAVEL" kasvokuvan vasemmalla puolella. (Poliisi 2021)

Tilin avaamiselle on oltava vahva peruste, kuten pysyvä asuinpaikka, työ tai opiskelu Suomessa. Pankit voivat myös kieltäytyä tilin avaamisesta, jos pitävät sitä perusteettomana. Esimerkiksi, jos henkilöllä on jo tili toisessa pankissa. Eri pankeilla voi olla erilaiset kriteerit ja käytännöt, mutta kaikki suomalaiset pankit ovat Finanssivalvonnan valvonnan alaisia ja noudattavat Euroopan Unionin lainsäädäntöä ja direktiivejä. (Europe 2022)

S-Pankin tilin voi avata myös verkossa, ja siihen tarvitaan vain täysi-ikäisyys, vakituinen asuinpaikka Suomessa, suomalainen henkilötunnus, sähköpostiosoite ja verkkopankkitunnukset osuusmaksun maksamiseen. (S-Pankki 2024)

Osuuspankin tilin avaamiseen juuri Suomeen muuttaneet tarvitsevat suomalaisen henkilötunnuksen, suomalaisen osoitteen, yli kolme kuukautta vanhan oleskeluluvan tai oleskeluoikeuden, jos henkilö on EU:n kansalainen, voimassa olevan passin tai ETA-maan virallisen henkilökortin, joka kelpaa myös matkustusasiakirjaksi, täysi-ikäisyyden sekä varoja palvelumaksujen maksamiseen. Näiden todistamiseen tarvitaan henkilöllisyystodistus, todistus laillisesta oleskelusta Suomessa, todistus työpaikasta tai opiskelusta, tositteita varojen alkuperästä, kuten kopio nykyisen pankin kolmen viimeisen kuukauden tilitapahtumista, kuitista tai kauppakirjasta. (Osuuspankki 2024)

On tärkeää olla valmistautunut pankkitilin avaamiseen kaikilla mahdollisilla asiakirjoilla, koska pankki saattaa kysyä myös muista tileistäsi, kansalaisuudestasi, varojen liikkumisesta tileilläsi, niiden alkuperästä, läheistesii työ- tai opiskelusuhdetta, onko sinulla tai läheiselläsi poliittista vaikutusvaltaa tai muita sidoksia poliittisiin asioihin, ja onko sinulla suhteita Yhdysvaltoihin. On tärkeää, että pystyt selittämään varojen alkuperän ja niiden liikkumisen mahdollisimman tarkasti, jotta pankilla ei ole epäselvyyksiä.

Joskus pankin kysymykset voivat vaikuttaa oudoilta tai harhaanjohtavilta, mikä saattaa herättää kysymyksiä siitä, miksi pankki kysyy niitä. On kuitenkin tärkeää vastata kaikkiin kysymyksiin rehellisesti ja täydellisesti, sillä vastaamatta jättäminen tai hermostuminen voi herättää epäilyksiä varojen alkuperästä, ja pankki voi kieltäytyä tilin avaamisesta tai jopa sulkea jo olemassa olevan tilin. Esimerkiksi Nordean henkilöasiakkaiden tilien yhteisissä ehdoissa kohdassa 8.2 todetaan, että pankilla on oikeus sulkea tili, jos sillä on syytä epäillä tilin väärinkäyttöä tai jos se on lain tai muiden viranomaisten määräysten perusteella tarpeen. Pankkien ilmoitusvelvollisuus ja asiakkaiden tunteminen sekä varojen alkuperän selvittäminen ovat Euroopan parlamentin määräyksiä, joiden perusteella pankilla on oikeus sulkea tili, jos varojen alkuperästä on vahvoja epäilyksiä. Tämä edellyttää, että pankki pyrkii selvittämään varojen alkuperän, joten on erittäin tärkeää vastata kaikkiin pankin kysymyksiin täydellisesti ja rehellisesti. On myös tärkeää, että asiakas itse tietää mahdollisimman tarkasti varojen kulkureitin ja niiden alkuperän.

Tilin sulkeminen yhden pankin toimesta voi vaikeuttaa uuden tilin avaamista muissa pankeissa. Tilin avaamisen yhteydessä pankki kysyy, onko asiakkaalla toista pankkitiliä tai onko ollut aiemmin. Jos asiakas vastaa, ettei hänellä ole ollut toista tiliä, ja pankki myöhemmin havaitsee tämän virheelliseksi tiedoksi, se voi johtaa nykyisen tilin sulkemiseen ja asiakassuhteen päättämiseen sekä raportointiin viranomaisille. Mikäli selviää, että aiemman tilin sulkeminen johtui petoksesta tai muusta rikollisesta toiminnasta, pankilla on oikeus ryhtyä oikeustoimiin asiakasta vastaan, ja asiakas menettää luottamuksensa, mikä voi estää palveluiden saamisen tulevaisuudessa.

Jos asiakas kertoo aiemmasta tilistään, mutta se on suljettu, pankki voi olettaa, että tilin sulkemiselle oli perusteet. Tässä tapauksessa pankki voi kieltäytyä uuden tilin avaamisesta ilman lisäselvityksiä. Tämä perustuu pankin riskiarvioon ja epäilyihin asiakkaan mahdollisesta rikollisesta toiminnasta, joka on määritelty rahanpesulaissa. Pankki ei myöskään voi avata tiliä ilman riittävää tuntemista asiakkaasta. (Rahanpesulaki, luku 3)

Nämä seuraukset osoittavat, kuinka tärkeää on kunnioittaa pankkien sääntöjä ja vastata niiden kysymyksiin, vaikka ne olisivat henkilökohtaisia tai hämmentäviä. Pankilla on oikeus jäähdyttää tai sulkea tili pienimmistäkin epäilyistä, jos asiakas ei anna riittävästi tietoa tai pysty todistamaan varojen alkuperää. Nämä seuraukset ovat määritelty pankkien ehdoissa, joita on tärkeää noudattaa ja tutkia. Pankkien ehdoissa löytyy vastauksia moniin kysymyksiin, kuten "onko pankilla lupa...". Monet luvat ovat myös pankin velvollisuus rahanpesulainsäädännön mukaan ilmoitusvelvollisena.

3.1 Red flagit

Pankit kiinnittävät huomiota kaikkiin epäilyttäviin tai poikkeaviin tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään varojen liikkeisiin ulkomailta saapuessaan. Ensimmäisenä tarkastettava on yleensä EU-kansalainen, joka vastaanottaa rahaa ulkomailta. Pankeissa herättää epäilyjä erilaiset asiakirjat, joiden alkuperäinen kopio on kirjoitettu muulla kielellä kuin suomeksi. Myös sopimattomat tulot, kuten yrittäjän äkillinen toimeentulotuen saaminen, herättävät epäilyjä. Pankki kiinnittää huomiota myös tapahtumiin, jotka eivät ole asiakkaalle tyyppillisiä tai joiden perusteella on vaikea päätellä, millä varoilla asiakas elää.

Käteismaksut yritysten välillä voivat olla normaaleja venäjänkielisissä maissa, mutta eivät Suomessa. Myös käteistulot liiketoimista, joissa yleensä suositaan verkkomaksua, ovat epäilyttäviä. Pankki tarkkailee kaikenlaisia tilitapahtumia, jotka poikkeavat normaalista yrityksen tai henkilön toiminnasta, samoin kuin tilitapahtumia, jotka eivät vaikuta järkeviltä.

Vaikka pankit kiinnittävät huomiota epäilyttäviin tapahtumiin, rahanpesun selvittely kuuluu poliisille. Poliisi kerää "red flag" -merkkejä heidän raporteilleen. Esimerkiksi, jos asiakkaan tunnistetiedoissa tapahtuu paljon muutoksia, asiakas näyttää toimivan jonkun toisen puolesta, asiakkaan palvelun käyttö on epätavallista, asiakkaan IP-osoite ja asuinpaikka eivät täsmää, asiakas on sanktiolistalla, asiakkaalla on negatiivista julkisuutta, varojen talletus ja nosto sekä tilin sulkeminen lyhyessä ajassa, tapahtumia tapahtuu eri nimillä samasta IP-osoitteesta, kotimaiset asiakkaat käyttävät ulkomaisia tilejä, yhteyksiä maihin, joissa on suuri rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski, asiakas ostaa tavaroita tai tavarakombinaatioita, joita voi käyttää terrorismiin, asiakas tiedustelee summarajoista, asiakkaalla on yhteyksiä rikollisiin toimiin tai henkilöihin, tapaukset, jotka voisivat liittyä henkilöllisyysvarkauksiin, varastettuihin tileihin tai kyberrikoksiin, tai uuden asiakkaan rekisteröinti ja suuri määrä tapahtumia lyhyessä ajassa. Poliisilla on paljon muitakin pikkukohtia, joihin he kiinnittävät huomiota. He etsivät kaiken epäilyttävän toiminnan. (Poliisi 2020)

4 Kysely

Opinnäytetyön tueksi tehty kysely lähetettiin Kavadi Oy:n asiakasryhmälle, eli venäjänkielisille maahanmuuttajille Suomessa. Kyselyn tavoite ei ole kartoittaa dataa siitä, kuinka moni pesee rahaa, vaan sen on tarkoitus auttaa ymmärtämään, mistä aihepiiristä kohdeyleisöni haluaisi tietää lisää. Millaisiin kysymyksiin he tarvitsevat vastauksia. Kysely tavoitti noin 1000–2000 henkilöä, joista tavoite oli saada 100 vastausta.

4.1 Kyselyn suunnittelu ja toteutus

Kysely on toteutettu Google Forms -alustalla, johon kohdeyleisö voi vastata anonyymisti, mutta tarvittaessa he voivat jättää yhteystietonsa ja antaa luvan ottaa heihin yhteyttä, jos heidän vastauksensa ovat opinnäytetyön kannalta mielenkiintoisia. Yhteystietonsa jättäneille on luvassa ilmainen ohjeistus ja linkki opinnäytetyöhön. Myöhemmin ohjeistusta on mahdollista ostaa Kavadin palveluna tai saada lahjana toisen palvelun ostamisen yhteydessä, esimerkiksi, jos heillä on ollut väärinkäsityksiä pankin kanssa ja pankki on sulkenut heidän pankkitilinsä. Kysely on toteutettu suomeksi ja käännetty venäjäksi ja englanniksi.

Kaikki kysymykset löytyvät liitteenä (liite 2), ja niitä käsitellään kyselyn tuloksissa. Kyselyssä on kysytty tilastotietoja, kuten vastaajan kotimaata, sekä avoimia kysymyksiä, esimerkiksi, mitä he olisivat halunneet tietää ennen muuttoa, mikä olisi helpottanut heitä. Kyselyssä oli yhteensä 20 kysymystä, joista 4 viimeistä koskivat yhteystietoja (nimi, sähköposti, lupa ottaa yhteyttä jatkokysymyksiä varten, palaute/kommentit).

Yksi kyselyn valmistelun ongelmista oli kysymysten muotoilu siten, etteivät ne olisi johdattelevia. Koska rahanpesu on lain rikkomista, kysely ei voi suoraan kysyä vastaajalta, onko hän pessyt rahaa. Vastaaja voi olla epärehellinen vastauksissaan, minkä takia suorat kysymykset rikkomuksista eivät ole luotettavia. Ihmisillä on taipumus vähätellä omia virheitään, vaikka kysely olisi anonyymi. Tämän vuoksi tällaiset kysymykset eivät sovi opinnäytetyön kyselyyn.

Toinen ongelma liittyy koko opinnäytetyön ajankohtaisuuteen. Rahanpesulaki ja varojen alkuperän selvittäminen ovat jatkuvan tarkkailun kohteena, ja niitä muokataan säännöllisesti. Siksi kyselyssä kysytään, kuinka kauan vastaaja on asunut Suomessa, ja pisin aikaväli on yli 5 vuotta. Vaikka jotkut vastaajat ovat saattaneet asua pidempäänkin, tarkkaa aikaa ei tarvitse tietää, koska opinnäytetyö keskittyy nykyiseen rahanpesulainsäädäntöön ja pankkien vaatimuksiin, ja tämän hetken tilanteeseen.

4.2 Kyselyn tulokset

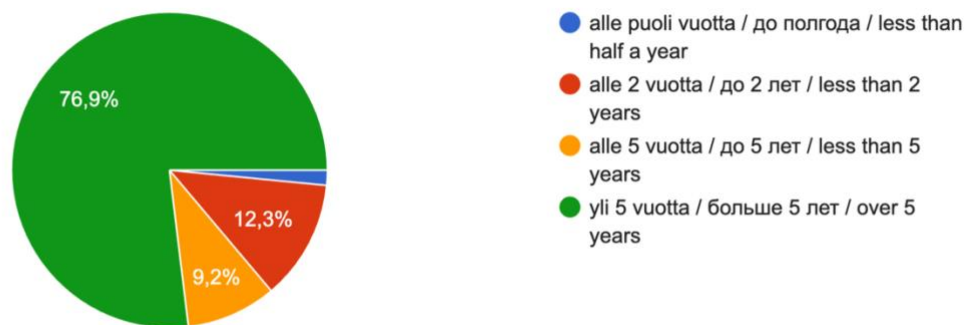
Kysely julkaistiin pe 8.3.2024 ja suljettiin la 23.3.2024. Kysely julkaistiin Kavadin Facebook-sivuilla, ja julkaisu tavoitti 2181 käyttäjää, joista 65 vastasi kyselyyn. Muutama ei henkilökohtaisista syistä voinut vastata, mutta he ottivat yhteyttä toimeksiantajaani pahoitellen. Kyselyn vastausmäärä antaa tarpeeksi tietoperustaa ymmärtääkseni kohdeyleisöä ja tietääkseni, mitä aiheita opinnäytetyössä pitäisi käsitellä. Alla on tarkemmat vastaukset jokaiseen kysymykseen.

4.2.1 Vastaajien alkuperämaa

Ensimmäinen kysymys kyselyssä oli: "Mistä maasta olet tullut?" Suurin osa vastaajista oli Venäjältä (41), mikä antaa mahdollisuuden tarkastella rahanpesulain eroavaisuuksia Suomen ja Venäjän välillä. Toiseksi eniten vastauksia tuli Virosta (8), mutta koska Viro kuuluu Euroopan Unioniin, sitä ei ole järkevää verrata Suomen rahanpesulakiin, sillä molemmat maat noudattavat EU:n määrittelemiä direktiivejä. Kolmanneksi eniten vastauksia tuli Ukrainasta (7). Vaikka tämä voisi olla hyödyllistä vertailutietoa nykytilanteen kannalta, koska Venäjältä ei tällä hetkellä tule paljon maahanmuuttajia Venäjän ja Ukrainan välisen konfliktin vuoksi, Ukrainasta tulee kuitenkin maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita. Ukrainan ja Venäjän rahanpesulain ja pankkien toiminnassa ei kuitenkaan ole merkittäviä eroavaisuuksia. Valko-Venäjältä oli kolme vastaajaa, mikä on mainitsemisen arvoinen tieto, mutta Venäjä, Ukraina ja Valko-Venäjä ovat kaikki slaavilaisia maita, joiden lainsäädäntö voi olla hyvin samanlaista. Loput vastaukset tulivat Saksasta, Israelista, Kazakstanista ja Neuvostoliitosta, joista jokaisesta saatiin yksi vastaus. Neuvostoliitosta lähtömaana viittaa siihen, että maahanmuutto on tapahtunut vähintään 33 vuotta sitten, joten kyseinen henkilö ei valitettavasti kuulu opinnäytetyön kohderyhmään, koska työ kohdistuu nykyhetken rahanpesuun ja nykyisten eroavaisuuksien selvittämiseen maiden välillä.

4.2.2 Vastaajien asuinikä Suomessa

Toinen kysymys kuului: ”Kuinka kauan olet asunut Suomessa?” Edellisen kohdan jatkoksi valitsin vaihtoehtoiksi aikavälin yli 5 vuotta, sillä yli 5 vuotta sitten tapahtunut maahanmuutto ei ole enää kovin ajankohtaista. Lisäksi ihmiset, jotka ovat muuttaneet yli 5 vuotta sitten, esimerkiksi 33 vuotta sitten, olisivat jo tutustuneet Suomen rahanpesulakiin ja sen käytäntöihin, ja he olisivat jo mahdollisesti kohdanneet vaikeuksia, joita tämä opinnäytetyö olisi auttanut ennaltaehkäisemään tai ohjaamaan oikeanlaiseen toimintaan. Alla olevasta kuvasta (kuva 4) näkyy vastaajien jakautuminen sen mukaan, kuinka kauan he ovat asuneet Suomessa.

Kuva 4. Vastaajien Suomessa asumisen ajallinen jakauma.

4.2.3 Vaikeukset asiakirjojen kanssa

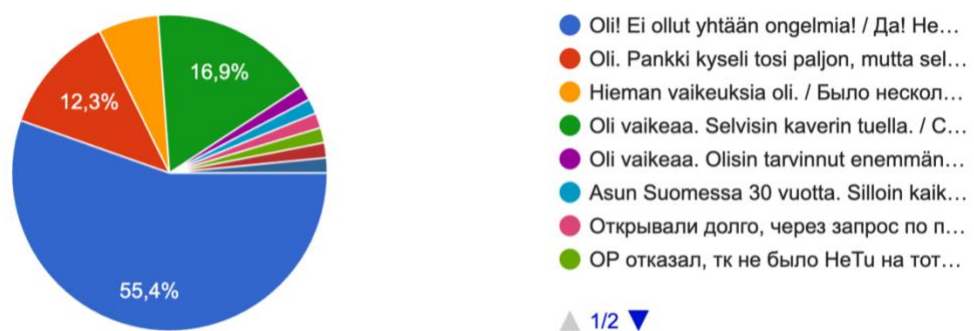

Kuva 5. jakauma, kuinka monella oli vaikeuksia asiakirjojen kanssa.

Kysymyksen "Onko sinulla ollut vaikeuksia asiakirjojen (pankkitilin avaaminen, varojen siirto, varojen alkuperäselvitys) kanssa muuttaessasi Suomeen? Jos on, kirjoita millaisia "muu" kenttään." vastaajista (kuva 5), jotka selittivät millaisia ongelmia he kohtasivat, suurin ongelma oli varojen alkuperäselvitys. Pankki ei hyväksynyt varoja, ja esitetyt varojen alkuperäselvitykset eivät olleet riittäviä. Pankki vaati paljon asiakirjoja varojen alkuperästä sekä varoista toisista pankeista ja uhkasi sulkea tilin, jos asiakas ei toisi vaadittuja asiakirjoja. Toinen kysymys, joka nousi vastaajien keskuudessa, oli pankkitilin tunnukset ja tunnusluvut. Osa vastaajista ei saanut pankkitunnuksia tai niiden saamiseen meni pitkään. Myös kielimuuri ja vaikeat käsitteet olivat iso ongelma. Pankki ei selittänyt käsitteitä, kuten "euribor", eikä myöskään hyväksynyt asiakkaan läheisiä tulkiksi.

Keskeinen ongelma näissä tilanteissa on Suomen tiukka varojen alkuperäselvitys, joka on maahanmuuttajille haastava asia, sekä pankkitilin avaamiseen vaaditut asiakirjat ja suomen kielen taito ja talouskäsitteet.

4.2.4 Suomalaisen pankkitilin avaamisen helppous

Kuva 6. Suomalaisen pankkitilin avaamisen helppous.

Neljäs kysymys kuului: "Oliko helppoa avata suomalainen pankkitili?". Yllä olevasta kuvasta (kuva 6) näkee, että suurin osa vastaajista sai avattua pankkitilin ongelmitta (55,4%). Kahdeksan vastaajaa koki enemmän ongelmia pankkitilin avaamisessa ja olisi tarvinnut apua.

4.2.5 Varojen siirtäminen ulkomaalaisesta pankista Suomeen

Kysymyksen ”Millaista oli siirtää varat ulkomaalaisesta pankista Suomeen?” vastaajista 33 ihmistä vastasi, etteivät ole siirtäneet varoja. He toivat varansa käteisenä ja siirsivät ne tilille sen avaamisen jälkeen. Pari vastaajaa kertoi pitäneensä varansa ulkomaalaisessa pankissa, kunnes ne loppuivat, ja siirsivät ne myöhemmin suomalaiseen pankkiin, kun palkka tuli suomalaiselle tilille. Neljätolista vastaajaa sanoi siirtämisen olleen helppoa ja ongelmitta. Yhdellätoista oli kuitenkin haasteita: pankki pyysi paljon varojen alkuperäselvityksiä, ja prosessi kesti kauan. Itse tilisiirron käsittelyssä meni useita viikkoja. Eli noin 16%:lla vastaajista pankki pyysi asiakirjoja ja varojen alkuperäselvitystä.

4.2.6 Tilanteet, joissa vastaajat suosivat käteistä tilisiirron tai korttimaksun sijaan

Seuraava kysymys on ”Millaisissa tilanteissa suosit käteistä tilisiirron tai korttimaksun sijaan?”. Suosituimmat vastaukset tähän kysymykseen ovat ”ulkomailla” ja ”pikkuostoksissa”, esimerkiksi torilla tai kaupassa pienellä summalla ostaessa. Osa on sitä mieltä, että käteistä on helpompi ymmärtää. Toiset eivät taas luota pankkiin tai teknologiaan. Hyvä pointti on, että käteistä aina pitää olla sattuman varalta, esimerkiksi, jos korttimaksamisessa on häiriöitä tai jos ulkomailla on väärät kortin käyttöalueen asetukset, eikä ole wifiä tai aikaa muuttaa sitä. Lapsille viikkorahaa on vaikea antaa, jos heillä ei ole korttia. Kaverille velan maksaminen ja muut pienet rahojen vaihdot tapahtuvat käteisellä. Osa suosii käteistä juuri suurempien ostojen yhteydessä, esimerkiksi vuokran maksamiseen tai auton ostamiseen.

On kuitenkin huomioitavaa, että nuoriso suosii aina mobiilimaksamista. Velkojen maksaminen kavereiden kesken tapahtuu MobilePay:lla tai sovitaan, että maksetaan myöhemmin toisen puolesta, jotta ollaan tasoissa. Kortin kantaminen mukana on helpompaa kuin kokonaisen lompakon. Mobiilimaksut näkyvät myös tiliotteessa, josta voi tarkistaa määrän ja ajan, jos myöhemmin tarvitsee löytää jonkin tapahtuman. Monet paikat pystyvät etsimään kuittidatasta korttitiedoilla ja jäsennumerolla.

4.2.7 Käteisestä luopuminen kokonaan

Yllä mainitut syyt ovat perustana tälle kaavalle (kuva 7). Kysymyksen ”Pystyisitkö luopumaan käteisestä kokonaan?” vastanneista 26,2 % pystyisi luopumaan kokonaan, mikä on korkeampi kuin alkuperäinen arvioni noin 10-15%. Tähän kuitenkin vaikuttaa ulkomaanmatkat, joihin tarvitsee käteistä, sekä tekniset ongelmat pankki- ja maksusovelluksien takia. Iso vaikutus on myös vastaajien tottumus. Suomessa aika moni suosii jo mobiilimaksamista, ja käteinen on vähentymässä, varsinkin COVID-19-vaikutuksesta. Oletan, että jos nuoret maahanmuuttajat sopeutuvat suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin, tämän kysymyksen vastaukset näyttäisivät hieman erilaisilta mobiilimaksamisen ansiosta.

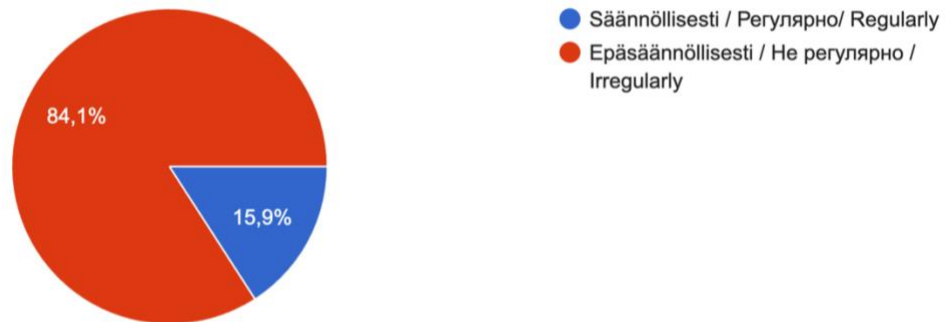
Kuva 7. Käteisestä luopumisen halukkuus.

4.2.8 Ulkomaan varojen siirron säännöllisyys

Kuva 8. Varojen liikkuvuuden määrä maiden välillä.

Kahdeksas kysymys on ”Kuinka usein vastaanotat tai lähetät varoja ulkomaille?”. Kuten kuvasta 8 näkyy, suurin osa siirtää rahaa ulkomaille vain kerran vuodessa tai harvemmin. Siirtojen määrä on pienempi osuudessa, eli mitä useammin siirtää, sitä vähemmän näitä henkilöitä on. Näistä suurin osa - 84,1 % (kuva 9) siirtää varoja epäsäännöllisesti, mikä käy ilmi kysymyksen ”Siirrätkö varoja säännöllisesti ulkomaille?” vastauksista. Eli varojen siirtäminen ei ole niin suosittua ja riippuu muista tekijöistä.

Kuva 9. Varojen liikkumisen säännöllisyys.

4.2.9 Pankkien kysymykset

Kysymykseen ”Onko pankki kysynyt lisäkysymyksiä koskien varojasi tai niiden liikkumista viimeisten parin vuoden aikana? Millaisia?” noin puolet vastaajista vastasi positiivisesti. Suurin osa kysymyksistä koski varojen alkuperää eli sitä, mistä rahat ovat peräisin, olivatko ne lahjoituksia tai talletuksia. Pankki kysyi myös, mihin tarkoitukseen asiakas aikoi käyttää käteisnostonsa ja miksi hän halusi nostaa rahaa. Joskus pankki pyysi myös vastaanottajan tai lähettäjän henkilötietoja, kuten nimeä, syntymäaikaa ja kansalaisuutta. Lisäksi, jos varoja siirrettiin Ukrainasta tai Venäjältä tai sinne päin, kysyttiin, kuuluiko maksunlähettäjä pakotteiden piiriin ja tukeeko hän sotaa. Pankki saattoi pyytää myös valuuttavaihdon kuitia, jos siirretty palkka oli eri valuutassa.

Seuraavassa kysymyksessä ”Millaisia yllättäviä tai vaikeita kysymyksiä pankki on kysynyt?” muutamat vastaajat kertoivat erilaisista haastavista tilanteista. Eräältä vastaajalta kysyttiin hänen yrityksensä asiakaskunnasta, ja toiselta kysyttiin pankkitileistä toisissa maissa. Eräs vastaaja ihmetteli, miksi pankki on kysynyt, miksi asiakas ei puhu suomea. Toiselta vastaajalta ei otettu käteistä vastaan ilman todistusaineistoa käteisen alkuperästä. Pankki oli kieltäytynyt avaamasta pankkitiliä henkilöltä, jolla ei ollut henkilötunnusta. Eräs vastaaja ihmetteli myös, miksi pankki kysyi hänen oleskelulupaansa ja työsopimusta joka kolmas kuukausi. Monet vastaajista kertoivat, että pankki oli pyytänyt asiakirjoja, jotka eivät heidän mielestään olleet relevantteja. Eräälle vastaajalle oli kysytty jopa hänen puolisonsa yrityksen edunsaajista.

Kysymyksen ”Pärjäsitkö näistä kysymyksistä? Oletko tarvinnut ulkopuolista apua? Millaista apua olet tarvinnut?” vastaajista 45 on pärjännyt pankkien kysymyksistä omin päin, kuusi henkilöä pärjäsi tai olisi pärjännyt paremmin tulkin avulla, ja neljä vastaajaa kertoo tarvitseensa ulkopuolista apua, kuten kirjanpitäjän apua.

4.2.10 Tilin sulkeminen

Kyselyn kysymys ”Onko pankki sulkenut sinun tai läheisesi pankkitiliä epäonnistuneiden vastausten tai epäilyksen takia?” vastaajat kertoivat, että pankki on sulkenut yhdentoista vastaajan tai heidän läheistensä pankkitilin, eli 17,2 % vastaajista. Tämän kysymyksen jälkeen seurasi kysymys ”Jos on, mistä syystä?”. Monissa tapauksissa pankki ei kertonut syytä tai sitä ei ymmärretty. Esimerkiksi erään vastaajan pankkitili suljettiin uutisartikkeleiden takia, mutta vastauksessa ei ollut mainintaa, millaisista artikkeleista oli kyse. Osalla tilin sulkemisen syynä oli rahanpesuepäily. He olivat siirtäneet rahaa ulkomaille epäilyttävää reittiä tai nostaneet käteistä liian usein. Joidenkin tili pankki sulki päättyneen oleskeluluvan takia, tai koska henkilö asui ulkomailla, vaikka hänellä oli Suomen kansalaisuus. Eräs vastaaja mainitsi, että hänen pankkikorttinsa suljettiin, koska hän ei ehtinyt vastata pankin viestiin kymmenessä minuutissa, kun hän siirsi rahaa kryptopörssiin, johon hän oli siirtänyt aiemminkin noin 200 euroa pari kertaa kuukaudessa säännöllisin väliajoin. Toisen vastaajan läheisen pankkitili suljettiin pankin virheen takia; asiakkaan tiedoissa oli merkintä, ettei hänellä ole mahdollisuutta pankin mobiilisovellukseen, joten viestit tuli lähettää kirjeellä. Pankki pyysi tiettyjä asiakirjoja, joista ilmoitus oli lähetetty vain sovelluksen avulla, jota asiakkaalla ei ollut. Tästä johtui merkintä, ettei asiakirjoja toimitettu ajoissa, ja pankki sulki tilin sekä lähetti kirjeellä ilmoituksen tästä sekä laskun asiakirjojen puutteesta ja viiden euron kirjeen lähetysmaksun.

4.2.11 Vastajien kysymykset

Viimeisenä kyselyssä oli mahdollisuus jättää kysymyksiä siitä, mitä vastaajat olisivat halunneet tietää Suomen rahanpesulaista ennen muutttoa Suomeen, ja mistä he haluavat tietää lisää opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Vastaajat ovat kysyneet muun muassa, missä tilanteissa asiakas on epäilyttävä pankille, mitä vastata kysymykseen ”mistä varasi ovat”, mitkä asiakirjat tarvitaan pankkitilin avaamiseen ongelmitta, miten siirtää varat, mitä asiakirjoja tarvitaan varojen alkuperän selvitykseen, mitkä ovat nosto- ja talletusrajat, miten suomalaiset pankit eroavat venäläisistä pankeista, miksi pankki haluaa tietää koko varojen alkuperän ketjun alkuun asti ja miten pystyy todistamaan niiden alkuperää niin kauas, jos ei itse tiedä, pankkien säännöistä, miten myydä asuntoa tai autoa oikein ja mitä asiakirjoja niistä pitää olla ja mitä selvityksiä tarvitaan ulkomailta saaduista tuloista.

Lisäksi on ollut paljon kysymyksiä, jotka eivät liity opinnäytetyön aiheisiin, kuten verotukseen liittyvät kysymykset, perintään, yleiset kysymykset Suomen laista ja käytännöistä, lainoista, pankkikorttien toiminnasta, yleiset kulttuurierot Suomen ja muiden maiden välillä, miten ostaa kryptovaluuttaa pankilta/pankin kautta sekä pörssistä. Nämä kysymykset ovat kiinnostavia ja tärkeitä maahanmuuttajille, mutta eivät liity opinnäytetyön aiheeseen.

Eräs vastaaja kertoi joutuneensa ongelmiin, kun hän laittoi tililleen 60 tuhatta euroa, minkä jälkeen pankki jäädyytti hänen tilinsä, koska hän ei toimittanut pankille varojen alkuperän selvitystä. Hän tarvitsi venäläisestä pankista tiliotteen käteisen nostosta, minkä hankkimiseen meni viikko. Tämä tiliote piti vielä kääntää suomeksi. Lopulta hän lähetti nämä todisteet rikospoliisille ja sai pankkitilinsä takaisin.

5 Produktin toteutus

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön produktia, eli tuotosta. Se löytyy työn liitteistä (liite 3).

5.1 Lähtötilanteen kuvaus

Opinnäytetyön tuotoksena toimii ohjeistus Kavadi Oy:n asiakkaille. Kavadi Oy:n toimitusjohtaja on Nadezda Petrova. Yritys perustettiin vuonna 2004, ja sen päätoimialana on liikkeenjohdon konsultointi. Kavadin asiakkaat ovat pääasiassa Suomessa asuvat venäjänkieliset. Heillä on vaikeuksia suoriutua tietyistä arkipäivän tilanteista, kuten veroilmoitusten tai muiden ilmoitusten ja hakemusten täyttämistä kielimuurin takia. Nämä asiakkaat ovat usein peräisin entisen Neuvostoliiton alueelta, ja heillä ei ole riittävästi suomen kielen taitoja tai osaamista kyseisille tehtäville, joten he tarvitsevat Kavadin apua.

Kuva 10. Kavadi Oy:n logo (Kavadi 2024)

Monilla asiakkailla varat ovat venäläisissä pankeissa, jotka ovat Venäjän vastaisten pakotteiden alaisia. Tämän vuoksi varojen siirtäminen Suomeen on hankalaa, ja nämä asiakkaat tarvitsevat Kavadin apua ongelmatilanteissaan. Monilla Venäjältä tulleilla on vielä omaisuutta, kuten kiinteistöjä, Venäjällä. Venäjän ja Ukrainan välisen sodan vuoksi he haluavat kuitenkin joko myydä omaisuutensa tai katkaista muuten välinsä Venäjään. Sanktiot ovat aiheuttaneet ongelmia, joten Kavadin konsultaatioita varojen siirtämisestä, ulkomailla tapahtuvan omaisuuden myynnin veroasioista sekä varojen alkuperän selvittämisestä ja vahvistamisesta on tällä hetkellä paljon kysyntää.

Muiden maiden lainsäädännöt ja käytännöt voivat olla hyvinkin erilaisia, minkä takia Kavadin asiakkaat eivät ole tottuneet Suomen tiukkaan rahanpesun estämisen käytäntöön ja pankkien kysymyksiin. Suomessa pankit voivat esimerkiksi kysyä, mistä 100 € on tullut pankkitilille, mutta asiakas ei välttämättä näe kysymystä relevanttina tai tärkeänä. Väärinkäsitysten ja ongelmien ennaltaehkäisemiseksi tarvitaan lyhyt ja ytimekäs ohjeistus, josta asiakkaat voivat ymmärtää pankkien kysymykset oikein ja miksi niihin tulee vastata. Ohjeistuksen tarkoitus on selittää asiakkaille, miksi pankit kysyvät heidän varoistaan ja miten niihin tulisi vastata oikein, jotta suhde pankin kanssa olisi hyvä. Ohjeistus on tärkeä myös estämään asiakkaita hankkimasta tietoa epäluotettavista lähteistä, kuten foorumeilta tai Facebookista.

Ohjeistuksen tulisi olla lyhyt ja tiivis, jotta lukijat eivät ohita tärkeitä kohtia ja saavat mahdollisimman paljon tietoa. Useat kysymykset ovat hyvin yleisiä, joten ohjeistus helpottaisi sekä asiakasta että Kavadia. Asiakas saisi vastaukset omiin kysymyksiinsä ilman ylimääräisiä konsultaatioita.

Ohjeistuksen laadun arviointi voidaan suorittaa asiakasmäärän avulla, eli kuinka moni ohjeistuksen lukenut on hakenut lisää apua kysymyksiinsä. Kyselyyn osallistuneille, jotka ovat antaneet yhteystietonsa, lähetetään linkki opinnäytetyöhön ja ohjeistukseen, jonka yhteydessä annetaan mahdollisuus antaa palautetta. Vastausten määrä sekä niiden positiivisuus voidaan ottaa huomioon ohjeistuksen laadun arvioinnissa.

Jos lukijat jättävät palautetta, se osoittaa, että ohjeistus vastasi heidän kysymyksiinsä ja tarpeisiinsa, ja että he halusivat jättää positiivista palautetta. Jos ohjeistus ei vastaa heidän odotuksiaan, he todennäköisesti olisivat pettynyt ja antaisivat negatiivista palautetta. Jos negatiivista palautetta ei tule ollenkaan, voidaan ohjeistus katsoa onnistuneeksi. Yksi tehokkaimmista ohjeistuksen laadun varmistamisen tuloksista on spontaanit palautteet, jotka jätetään Kavadille suoraan tai henkilöiltä, joilta palautetta ei ole pyydetty. Tämä palaute on merkityksellistä, sillä lukija osoittaa aitoa positiivista kokemusta ohjeistuksen hyödyllisyydestä. Palautteiden vastaanottaminen voi kuitenkin viedä pidemmänkin aikaa, sillä ohjeistuksia jaetaan myös myöhemmin. Ohjeistuksen kysyntä osoittaa myös sen onnistumisen, sillä positiivisesti yllättyneet lukijat suosittelevat sitä kavereilleen.

5.2 Tuottamisen kuvaus

Opinnäytetyön tuotos, eli ohjeistus, perustuu opinnäytetyön teoriaosuuden selkeään ja lyhyeen tiivistelmään. Tämä tarkoittaa, että ohjeistuksen laatimisen ensimmäinen vaihe on opinnäytetyön teoriaosuus. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös arvioida kohderyhmän vaatimuksia ja selvittää, mitä he haluavat tietää enemmän ja mitä he haluavat nähdä ohjeistuksessa.

Ohjeistuksen tavoitteena on luoda noin kahden sivun pituinen dokumentti, joka on maksimissaan neljä sivua pitkä. Tämä edellyttää kaiken tarvittavan tiivistämistä mahdollisimman lyhyesti, mutta silti selkeästi. Ohjeistuksen muotona käytetään Haaga-Helian alle viiden sivun pituisen raportin pohjaa, ja siihen lisätään Kavadin logo. Ohjeistus jaetaan asiakkaille muiden konsultaatioiden yhteydessä tai sitä voi ostaa erikseen. Tämä tarkoittaa, että työn on oltava riittävän laadukas vastatakseen sekä asiakkaiden odotuksia että taloudellisia vaatimuksia, jotta he eivät joutuisi hakemaan ylimääräisiä konsultaatioita uudelleen.

Ohjeistuksessa käytetään sanojen tummennusta ja mahdollisesti muita visuaalisia keinoja, jotka korostavat tärkeitä osuuksia ja helpottavat lukemista. Ohjeistuksen lopussa on keskeisten käsitteiden lista ja niiden selitykset.

Ohjeistus käännetään tarvittaessa myös venäjäksi ja englanniksi kysynnän mukaan.

Opinnäytetyön liitteisiin tulee vain suomenkielinen versio (liite 3).

6 Pohdinta

Opinnäytetyöni aihe on rahanpesu ja varojen alkuperäselvitys, ja se on erittäin tärkeä jokaisen ihmisen elämässä. Aihe on lähellä omaa työtäni, sillä Prisman infopisteellä tarvitaan myös S-Pankin ohjeistuksen ja varojen alkuperäselvityksen tuntemista. Asiakkaan kanssa varojen alkuperäselvityksen täyttäminen on päivittäistä työtäni.

Toimeksiantajani Kavadi Oy on itse löytänyt minut ja ehdottanut aihetta sekä tuotoksen muotoa. Tuntemukseni aiheesta helpottaa molempia osapuolia, ja Kavadin venäjänkielinen asiakaskunta antaa tarkkuutta aiheen määrittelyyn. Aihe-ehdotus kuulosti täydelliseltä minulle, joten olin hyvin innostunut siitä.

Opinnäytetyöni aihe on erittäin ajankohtainen, sillä EU:n parlamentin direktiivit, Suomen rahanpesulaki ja Finanssivalvonta tiukentavat jatkuvasti rahanpesun estämisen sääntöjä. Tavoitteena on rahanpesun täydellinen lopettaminen, ja tämä on Euroopan Unionille keskeinen päämäärä.

Käteisen väheneminen uusien digitaalisten maksuvaihtoehtojen yleistyessä vaikuttaa myös rahanpesun estämisen politiikkaan. Käteisen käytön suosiminen on kuitenkin jakautunut nuorempien ja vanhempien sukupolvien välillä, sillä vanhempi sukupolvi suosii edelleen käteistä ja suhtautuu skeptisemmin mobiilimaksamiseen. Vaikka Venäjä ja muut slaaviset maat eivät ole jäljessä innovaatioissa, käteisen käyttö on siellä yleisempää kuin Suomessa, mikä näkyy arkitilanteissa kuten kaupassa käynneissä. Ulkomaalaiset suosivat käteistä korttimaksujen sijaan, koska useat pankit ottavat ulkomaan maksuista korkoa. Korttimaksaminen, mobiilimaksaminen, tilisiirrot ja muut digitaaliset maksut ovat kuitenkin vaarassa kaatua esimerkiksi nettiyhteyden katketessa, minkä takia monet eivät uskalla luopua käteisestä kokonaan.

Vaikka käteinen ei ole suurin uhka rahanpesun estämisessä, se on osa sitä. Maailman muuttuessa on tärkeää osata sopeutua uusiin maksutapoihin ja teknologioihin. Tämä koskee erityisesti rahaliikennettä, joka on suoraan sidoksissa rahanpesun estämiseen ja varojen alkuperän selvitykseen. Siksi aiheeni on erittäin ajankohtainen ja tärkeä jokaiselle ihmiselle.

Työni on suunnattu erityisesti venäjänkielisille maahanmuuttajille Suomessa, koska heillä voi olla enemmän vaikeuksia sopeutua ja ymmärtää Suomen tiukkaa rahanpesun estämisen lainsäädäntöä. Tämä ei kuitenkaan sulje pois muita maahanmuuttajia tai suomalaisia. Vaikka keskityn työssäni Suomen rahanpesulakiin ja käytäntöihin, siitä voi oppia myös muiden maiden tilanteesta, sillä rahanpesu on globaali ongelma.

Työni perustuu Suomen ja Euroopan Unionin lainsäädäntöön ja direktiiveihin, mikä lisää työni luotettavuutta. Yksi heikkous on kuitenkin ajankohtaisuus. Mikäli lähteet ovat yli viisi vuotta vanhoja, ne voivat olla epäluotettavia, sillä lakien on tapana muuttua ja päivittyä jatkuvasti. Myös oma opinnäytetyöni voi muutaman vuoden päästä vanhentua ja menettää ajankohtaisuutensa, mikä voi vaikuttaa sen luotettavuuteen.

6.1 Yhteenveto

Opinnäytetyössäni hyödynsin laajasti sähköisiä lähteitä, kuten artikkeleita, pankkien verkkosivustoja, rahanpesulakia ja muita virallisia sekä epävirallisia nettisivuja. Lisäksi käytin muutamia rahanpesuun liittyviä kirjoja, mutta niiden osuus jäi pieneksi. Rahanpesun lainsäädännön osuudessa käytin pääasiassa rahanpesulakeja lähteenä.

Ohjeistuksen laatiminen on haasteellinen tehtävä, koska asiat pitää esittää tiiviisti ja ymmärrettävästi. Tavoitteena on tarjota ohjeistus, joka säästää sekä Kavadin että heidän asiakkaidensa aikaa verrattuna yksittäisiin konsultaatioihin. Kavadin konsultaatiot ovat korkealaatuisia, mikä heijastuu myös niiden hintoihin. Siksi ohjeistuksen on vastattava sekä toimeksiantajan että asiakkaiden tarpeita ja odotuksia.

Laadukas teoriaosuus on avain parhaan ohjeistuksen saamiseen, sillä ohjeistuksen koonti perustuu siihen. Ohjeistuksessa on keskeistä esittää asiat selkeästi ja yksinkertaisesti, jotta lukijat eivät jää ihmettelemään.

6.2 Jatkotutkimusaiheet

Kohderyhmäni on melko suppea, mutta ei rajaa muita pois. Suomi ei ole ainoa paikka rahanpesulle. Rahanpesu tapahtuu maailmanlaajuisesti, ja sitä pyritään estämään kaikkien maiden voimin. Jotkut maat toteuttavat omia menetelmiään, kun taas toisilla ei ole yhtä hyviä mahdollisuuksia tähän. Ongelma kuitenkin säilyy.

Opinnäytetyöni aihetta voi laajentaa muihin maihin, kulttuureihin ja finanssialan osa-alueisiin. Rahanpesulaki Suomessa muuttuu jatkuvasti ja sitä päivitetään säännöllisesti. Maailma muuttuu, ja rahanpesun estämisen ja varojen alkuperän selvittämisen säännöt muuttuvat sen mukana. Muutaman vuoden kuluttua opinnäytetyöni ei enää ole ajankohtainen eikä voi olla luotettava lähde, koska lait saattavat muuttua. Kaikki asiat muuttuvat ajan myötä. Maailma innovoi, ja muutokset tarjoavat paljon uusia mahdollisuuksia aiheeni käsittelyyn.

Uusia ideoita rahanpesun estämiseen ja varojen alkuperän selvittämiseen voisi liittyä Suomen ja Yhdysvaltojen suhteisiin tai siihen, miten Euroopan Unioni määrittelee lainsäädännön rahanpesun estämiseksi ja miten sitä sovelletaan eri EU-maissa.

6.3 Oman oppimisen arviointi

Työn aloitus oli hankalaa. Kävin Tutkimustyön perusteet ja menetelmät -kurssin joulukuussa 2022, ja yritin aloittaa opinnäytetyön keväällä 2023, mutta töiden takia se venyi vuodella. Kun aloitin opinnäytetyön uudelleen vuoden 2024 alkuvuodesta, oli kulunut pitkä aika ohjaustunnista. Alussa oli vaikeaa muistella, mitä opinnäytetyöhön kuuluu ja millainen siitä pitäisi tulla, mutta loppujen lopuksi työ lähti käyntiin. Aloitin teoriaosuudesta ja opinnäytetyön järjestelystä. Järjestin luvut ja lisäsin otsikoita, jotta minulla olisi parempi käsitys siitä, mitä tulee minnekin.

Tavoitteenani on valmistua keväällä 2024, joten ajanhallinta oli tärkeää. Alkuperäinen suunniteltu aikataulu ei pitänyt paikkaansa, ja ajankäyttöni oli hieman heikkoa vuonna 2023. Vuonna 2024 iski kiire, ja aloitin opinnäytetyön melkein kokonaan uusiksi. Ajanpuute oli suurin haasteeni. Viime vuonna ei ollut motivaatiota, kun ei ollut kiire valmistua ja halusin käydä muutaman ylimääräisen kurssin. Ajankäyttö vuonna 2024 ei ollut suunniteltua, mutta käytin opinnäytetyöhön kaiken vapaa-ajan, mikä minulla oli. Olen kuitenkin huomannut, että olen produktiivinen ajanhukan paineen alla, kun palautuspäivä on lähellä.

Opinnäytetyöni aihe on tärkeä myös omassa työssäni ja monissa elämäntilanteissa tulevaisuudessa. Ennen opinnäytetyön aloittamista minulla oli melko hyvä käsitys rahanpesusta, ja työpaikallani oli vaatimus käydä läpi varojen alkuperäselvitykseen liittyvät materiaalit. Käytän opittua tietoa päivittäin työssä, jossa täytetään asiakkaan kanssa varojen alkuperäselvitys. Asiakkailla tulee usein kysymyksiä aiheesta, joihin olen pystynyt vastaamaan paremmin opinnäytetyön teon aikana ja sen jälkeen. Olen oppinut paljon uutta aiheesta, ymmärtänyt sitä paremmin ja osaan käyttää sitä työelämässäni.

Vaikka alku oli vaikea ja epäonnistuin aikataulun kanssa, luulen, että loppujen lopuksi sain työn hyvin kasaan. Ottaen huomioon, että sain työn tehtyä lyhyessä ajassa, olen tyytyväinen lopputulokseen.

Lähteet

Bulgarialainen 2009. Otmivaniye deneg v Finlyandii! Russian.fi. Luettavissa:

<http://www.russian.fi/forum/printthread.php?s=27d1194113fe794a7eee8d06a74d991c&t=56400&p=100>. Luettu: 22.2.2024

Consultant 2024. Kodeks Rossiyskoy Federatsii ob administrativnykh pravonarusheniyakh ot 30.12.2001 N 195-FZ (red. ot 22.04.2024). Luettavissa:

https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/4adb77015309c711961ab12777e722a3b004b694/. Luettu: 7.5.2024

Consultant 2024. Stat'ya 6. Operatsii s denegnymi sredstvami ili inym imushchestvom, podlezhashchie obyazatel'nomu kontrolyu. Luettavissa:

https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_32834/a6d3f0253809633c2805fc97e5040c9c9f2d22b5/. Luettu: 4.4.2024

Consultant 2024. UK RF Stat'ya 174. Legalizatsiya (otmyvanie) denezhnykh sredstv ili inogo imushchestva, priobretennykh drugimi litsami prestupnym putem. Luettavissa:

https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/4dfcfc8807c829f92212ce92efe818c4a707a3ca/. Luettu: 27.3.2024.

Europe 2022. Pankkitili toisessa EU-maassa. Luettavissa:

https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/financial-products-and-services/bank-accounts-eu/index_fi.htm. Luettu: 28.4.2024

Eurooppa-neuvosto 2022. EU:n Venäjän vastaiset pakotteet. Luettavissa:

<https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/sanctions-against-russia/sanctions-against-russia-explained/>. Luettu: 7.5.2024

Eurooppa-neuvosto 2024. Aikajana: EU:n toimet rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi. Luettavissa:

<https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/timeline/>. Luettu: 29.4.2024

Finlex. KKO 2007:67. Luettavissa:

<https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2007/20070067?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rahanpesu>. Luettu: 8.5.2024

Finlex. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä 28.6.2017/444. Luettavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>. Luettu: 28.4.2024

Finlex. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta 1428/2009. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091428>. Luettu: 7.5.2024

Finlex. Rikoslaki 19.12.1889/39. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>. Luettu: 28.4.2024

Finlex. Tietosuojalaki 1050/2018. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>. Luettu: 8.5.2024

Harjumaa, M. 2019. Finanssivalvonta määräsi S-Pankille melkein miljoonan euron maksun – katsoi pankin laiminlyöneen rahanpesuun liittyviä velvoitteita. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-11123366>. Luettu: 29.4.2024

IC Bank 2021. Asiakirjat pankkitilin avaamiseen. Luettavissa: <https://www.icbru.ru/service-fiz/doc/>. Luettu: 4.4.2024

Jass 2019. The history of money laundering. Kyc-chain. Luettavissa: <https://kyc-chain.com/the-history-of-money-laundering/>. Luettu: 29.4.2024

Johansson, P., Eerola, M., Innanen, A. & Viitala, J. 2019. Lohkoketju: tiekartta päättäjille. Alma Talent. Helsinki.

Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Majanen, M., Melander, S., Nuotio, K., Nuuttia, A-M., Ojala, T. & Rautio, I. 2008. Rikosoikeus. 3. painos. WSOY. Helsinki.

Nogaeva, K. 2022. Menjala idet po provodam: v Telegram voznik skrytyj rynek obmena valjuty. Delovoy Peterburg. Luettavissa: <https://www.dp.ru/a/2024/05/07/tureckie-seriali-i-originalnij>. Luettu: 7.5.2024

Nordea 2014. Henkilöasiakkaiden tilien yhteiset ehdot. Luettavissa: <https://www.nordea.fi/Images/146-260862/henkiloasiakkaan-tilien-yleiset-ehdot-fi.pdf>. Luettu: 1.4.2024

OP. Muutitko Suomeen ja haluaisit asiakkaaksemme?. Luettavissa: <https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/tule-opn-asiakkaaksi/suomeen-muuttanut>. Luettu: 22.2.2024

Pohjoismainen yhteistyö. Pankkitili Suomessa. Luettavissa: <https://www.norden.org/fi/info-norden/pankkitali-suomessa>. Luettu: 22.2.2024

Poliisi 2020. Black wallet risk indicators. Luettavissa:

<https://poliisi.fi/documents/25235045/33575555/Black-Wallet-Risk-Indicators-2020.pdf>. Luettu: 29.4.2024

Poliisi 2021. Suomen henkilökortit. Luettavissa:

<https://poliisi.fi/documents/25235045/31329603/Henkil%C3%B6korttien-ominaisuudet-2021-FI.pdf/f1bcb166-52da-a1be-e319-79b890c6774a/Henkil%C3%B6korttien-ominaisuudet-2021-FI.pdf?t=1627984177674>. Luettu: 28.4.2024

Rheborg, E. 2015. Kommentti Ruotsin Finanssivalvonnan päätökseen. Nordea. Luettavissa:

<https://www.nordea.com/fi/media/2015-05-19/kommentti-ruotsin-finanssivalvonnan-paatokseen-18.5.2015>. Luettu: 12.1.2024

Rahanpesu.fi. Toimijoiden rooli. 2020. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/toimijoiden-roolit>. Luettu:

14.3.2024

Rahanpesu.fi. Usein kysyttyä. 2020. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/usein-kysyttya>. Luettu:

27.2.2024

Santaharju, T. 2015. Miljoonasakot Ruotsin Nordealle – ei ole kyllin tarkkana rahanpesun varalta.

Yle. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-8001792>. Luettu: 28.4.2024

Seppä, P. 2021. Näissä paikoissa ajokortti ei enää riitä – katso, mihin passia tai henkilökorttia

tarvitaan. Ilta-Sanomat. Luettavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008312508.html>. Luettu:

28.4.2024

Siikala, K. 2015. Miksi pankki kysyy? – Oletko poliittisesti vaikutusvaltainen? Finanssiala.

Luettavissa: <https://www.finanssiala.fi/uutiset/miksi-pankki-kysyy-oletko-poliittisesti-vaikutusvaltainen/>. Luettu: 19.4.2024

S-Pankki. Näin nostat ja talletat käteistä. Luettavissa: <https://www.s-pankki.fi/fi/s-etukortti-visa/nosta-ja-talleta-kateista-kassalla/>. Luettu: 38.4.2024

S-Pankki. Tule Asiakkaaksi. Luettavissa: <https://www.s-pankki.fi/fi/tule-asiakkaaksi/>. Luettu:

22.2.2024

Torgovets, E. 2024. Bankovskiy schet v Finlyandii. Vtoroi pasport. Luettavissa:

<https://vtoroipasport.com/finland/finance-business/bankovskiy-schet-v-finlyandii>. Luettu: 22.2.2024

Verohallinto 2023. Lahja ja lahjavero. Luettavissa:

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/>. Luettu: 1.4.2024

Liitteet

Liite 1. Selvitys varojen alkuperästä tai käyttötarkoituksesta henkilöasiakkaalta. OP.

Selvitys varojen alkuperästä tai
käyttötarkoituksesta henkilöasiakkaalta

1 (2)

Asiakas täyttää

Selvityksen antaja	Sukunimi ja etunimet	Henkilötunnus
Tapahtuman tiedot	Rahamäärä, euroa	
	☐ Talletus ☐ Tilisiirto	
	Mistä ja keneltä varat ovat peräisin?	
	Mikä on suhteesi maksajaan?	
	☐ Nosto	
	Kenelle varat nostetaan ja miksi?	
	Miksi varat nostetaan käteisenä?	
Allekirjoitus	Paikka ja aika	
	Allekirjoitus ja nimenselvennys	

Liitä mukaan kuitti, tosite tai asiakirja. Voit tarvittaessa täyttää lisätietoa kääntöpuolelle.

Pankki täyttää

Liite	☐ Ei ☐ Kyllä, mikä?	
Tapahtuman tiedot	Tapahtumapäivä	Tilinumeron 4 viimeistä numeroa
	Selvityksen vastaanottaja	
	Nimi	

Liite 2. Kysely

1. Mistä maasta olet tullut?
2. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?
 - a. Alle puoli vuotta
 - b. Alle 2 vuotta
 - c. Alle 5 vuotta
 - d. Yli 5 vuotta
3. Onko sinulla ollut vaikeuksia asiakirjojen (pankkitilin avaamisen, varojen siirtämisen ja varojen alkuperäselvityksen) kanssa muuttaessasi Suomeen? Jos on, kirjoita millaisia "muu" kenttään.
 - a. Ei
 - b. Muu
4. Oliko helppoa avata suomalainen pankkitili?
 - a. Oli! Ei ollut yhtään ongelmia!
 - b. Oli. Pankki kyseli tosi paljon, mutta selvitty helpolla.
 - c. Hieman vaikeuksia oli.
 - d. Oli vaikeaa. Selvisin kaverin tuella.
 - e. Oli vaikeaa. Olisin tarvinnut enemmän tukea.
5. Millaista oli siirtää varat ulkomaalaisesta pankista Suomeen?
6. Millaisissa tilanteissa suosit käteistä tilisiirron tai korttimaksun sijaan? Miksi?
7. Pystyisitkö luopumaan käteisestä kokonaan?
 - a. Kyllä
 - b. Ei
 - c. Muu
8. Kuinka usein vastaanotat tai lähetät varoja ulkomaille?
 - a. Kerran vuodessa tai harvemmin
 - b. Pari/muutaman kerran vuodessa
 - c. Kerran kuukaudessa
 - d. Useammin
9. Siirrätkö varoja säännöllisesti ulkomaille?
 - a. Säännöllisesti
 - b. Epäsäännöllisesti
10. Onko pankki kysynyt lisäkysymyksiä koskien varojasi tai niiden liikkumista viimeisten parin vuoden aikana? Millaisia?
11. Millaisia yllättäviä tai vaikeita kysymyksiä pankki on kysynyt?

12. Pärjäsitkö näistä kysymyksistä? Oletko tarvinnut ulkopuolista apua? Millaista apua olet tarvinnut?
13. Onko pankki sulkenut sinun tai läheisesi pankkitiliä epäonnistuneiden vastausten tai epäilyksen takia?
- Kyllä
 - Ei
14. Jos on, mistä syystä?
15. Suomen rahanpesulaki on suhteessa kireämpi kuin muiden maiden. Onko sinulla kysymyksiä, joiden vastauksia olisit halunnut tietää ennen muuttoa tai juuri muuton jälkeen?
16. Mitkä aihepiirit tai kysymykset rahanpesusta, pankkien säännöistä, tai aiheeseen kuuluva, haluaisit tietää enemmän?
17. (vapaaehtoinen) Nimesi
18. (vapaaehtoinen) Sähköpostisi
19. Saanko kysyä lisäkysymyksiä, jos koen vastauksesi mielenkiintoiseksi opinnäytetyöhöni?
- Kyllä
 - Ei
20. Muita kommentteja / palautetta

Liite 3. Ohjeistus

Ohjeistus

RAHANPESU

Katja Petrova
Haaga-Helia
ammattikorkeakoulu

Katja Petrova
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Ohjeistus

1 (4)

16.5.2024

Rahanpesu, AML&KYC

Tämä ohjeistus on tiivistetty versio opinnäytetyön teoriaosuudesta. Se kertoo rahanpesusta, varojen alkuperän selvityksestä sekä pankkien ”tunne asiakkaasi” käytännöistä. Tässä ohjeistuksessa on selvennetty, miksi pitäisi selvittää varojensa alkuperää, miten se tehdään sekä miten toimitaan tietyissä tilanteissa.

Rahanpesu on rikollisella tavalla saatujen varojen ”pesemistä”, jotta ne näyttäisivät laillisilta. Esimerkiksi, huumekaupasta saadulla käteisellä ostetaan talo kiertämällä varojen alkuperäselvityksen ja jopa verojen maksamista. Veropetos on yksi rahanpesun esirikos. Kaikki osapuolet, jotka ottavat vastaan, käyttävät näitä varoja, laittavat niitä eteenpäin tai pitävät itsellään ovat syytettyjä rahanpesusta. Tietämättömyyttä ei rangaista, mutta huolimattomuus on tuomion alainen. Rikoksesta seuraa sakko tai vankeutta riippuen rikoksen suuruudesta. (Rikoslaki 19.12.1889/39)

Pankit ja muut finanssialan toimijat ovat **ilmoitusvelvollisia**. Euroopan Unionin rahanpesudirektiivin (AMLD) mukaan pankeilla on velvollisuus ilmoittaa jokaisesta **rahanpesuepäilyksestä**. Pankit voivat joutua suuriin sakkoihin, jos ne eivät seuraa näitä sääntöjä. Tämän takia kaikki Suomen pankit ovat velvollisia tuntemaan asiakkaansa ja heidän varojen alkuperää. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä 28.6.2017/444)

Pankkitilin avaaminen

Pankkitilin avaamiseen pankin pitää tietää sinusta ja varoistasi. Tilin avaamiseen tarvittavat:

- Passi tai muu pankin ja viranomaisten hyväksymä henkilökortti
- Vakituinen asuinpaikka Suomessa
- Työ- tai opiskelupaikka Suomessa
- Varojen alkuperäselvitys

Ajokortti ei vuodesta 2021 ole enää tarpeeksi vahva henkilöllisyyden todistamiseen (Seppä 5.10.2021). Pankit voivat kysyä myös muita tietoja ja asiakirjoja, kuten suomalaisen **henkilötunnuksen**, **oleskeluluvan** (yli 3kk vanha), **tiliotteen** muista pankeista. Pankki kysyy myös, onko sinulla tai läheisilläsi poliittista vaikutusvaltaa. Tämä on siksi, että poliittisilla henkilöillä voi olla suurempi rahaliikenne ja ovat alttiudessa lahjontaan tai korruptioon. Pankilla on sopimus Yhdysvaltojen kanssa ja raportoi kaikista tietämistään yhdysvaltalaisista tileistä ja verovelvollisuudesta heille, jonka takia pankit kysyvät, onko sinulla suhteita USA:han. (Siikala 19.3.2015)

Katja Petrova
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Ohjeistus

2 (4)

16.5.2024

Varojen alkuperäselvitys

Pankilla on lakiperusteiset syyt epäillä. Pankit määräävät itse, mitä kysymyksiä he kysyvät. Useimmiten kysymykset eivät ole suoria, vaan toimivat olemuksesi arvioimiseksi. Tiedyt tuntomerkit ovat pankille syy soittaa kelloja ja epäillä varojesi alkuperää. Yksi näistä tuntomerkeistä on negatiivinen asenne pankin kysymyksiä kohtaan ja niiden vastaamatta jättäminen.

Kun pitää selvittää varojen alkuperä, on parasta selvittää se niin pitkälle kuin mahdollista. Jos olet nostanut toisen pankin tililtä käteistä, ei riitä nostotapahtuman kuitti. Pankki todennäköisesti haluaa vielä tietää, mistä varat ilmestyivät tililläsi. Jos se oli myynnistä saadut tulot, pankki tarvitsee myyntikuitin. On myös hyvä tietää, mistä nämä rahat ovat ostajalla, jottei joutuisi rikollisen rahan ketjuun.

Pankki itse määrittelee, milloin ja mistä kysyä varojen alkuperästä ja se on asiakkaan henkilökohtainen. Pienituloisilla rajat alempana kuin rikkailla. Kaikki poikkeava toiminta on pankille lähtökotaisesti epäilyttävä.

Esimerkkejä, mitkä aineistot kelpaavat **varojen alkuperän selvitykseen:**

- Nosto-/talletustapahtuman kuitti
- Valuuttavaihtokuitti
- Pankkitiliote; varojen liikkumisen historia
- Palkkalaskelmat
- Maksukuitit; ostokuitit, vuokranmaksukuitit
- Sijoitustodistukset ja niiden tulot
- Kiinteistöasiakirjat; sen osto/myynti, verotodistus, vuokratodistukset
- Verotusasiakirjat
- Yrityksen tilinpäätökset
- Lainasopimukset
- Lahja- tai perintöasiakirjat
- Muut tositteet, jotka todistavat rahan liikkumista
- Tulli-ilmoitus; milloin, missä ja paljon rahaa tuotu/viety

Katja Petrova
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Ohjeistus

3 (4)

16.5.2024

Hyvä tietää

Kun valmistelee asiakirjoja ulkomaalaisille viranomaisille tai ulkomaalaiset asiakirjat Suomen viranomaisille, on hyvä tarkistaa viranomaisten vaatimukset asiakirjojen kieleen. Tarvittaessa asiakirjat pitää kääntää ja mahdollisesti notaarin vahvistamana.

Jos tallettaa usein käteistä, summasta riippumatta, muttei nosta mitään, pankki voi epäillä. Tämä voi näyttää tavaroiden myynniltä, joita ei ikinä ostettu tiliotteen mukaan. Pankille on hyvä ilmoittaa kaikki mahdolliset tuotot ja toimittaa myyntikuitit, sekä niiden ostokuitit ja ostamiseen käytettyjen varojen alkuperäselvitykset.

Jos myy tori.fi:llä tai muualla verkossa, on oltava kuvakaappaukset myynti-ilmoituksesta ja viestiketjusta ostajan kanssa.

Pankkitiliotteesta voidaan tarkistaa ulkomailla tehdyt maksut ja ulkomailla oleskelusta, vaikka passissa ei olisi leimoja matkustamisesta.

Valuutanvaihtoa saa harjoittaa vain rekisteröitynyt Finanssivalvonnan alainen. "Käsistä käsiin" valuutanvaihto on laitonta, josta seuraa rangaistus. (Valuuttalaki 954/1985)

S-Pankin käteispalvelut ovat vain arkipäivisin 9-12.

Katja Petrova
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Ohjeistus

4 (4)

16.5.2024

Käsitteet

AML (Anti-Money Laundering): Rahanpesun vastainen toiminta.

EU direktiivi: Euroopan unionin antama lainsäädännöllinen ohjeistus.

Esirikos: Rikos, josta on saatu laitonta tuottoa, muttei välttämättä rangaistu. Tuotto käytetään rahanpesuun.

Finanssivalvonta: Suomen viranomaisen, joka valvoo ja sääntelee finanssialaa ja varmistavat, että finanssialan toimijat noudattavat lakeja ja määräyksiä sekä suojelevat asiakkaiden etuja.

Ilmoitusvelvollinen: Taho, joka on velvollinen ilmoittamaan epäilyttävistä toiminnoista viranomaisille.

KYC (Know Your Customer): Asiakkaan tuntemiseen liittyvät käytännöt.

Pankkitiliote: Asiakkaan tiliä koskeva virallinen asiakirja, joka sisältää tilin tapahtumatiedot.

Rahanpesu: Prosessi, jolla pyritään tekemään laittomasti hankitut varat näyttävät laillisilta.

Valuuttavaihto: Prosessi, jossa yksi valuutta vaihdetaan toiseksi.

Varojen alkuperä: Prosessi, jossa selvitetään rahan tai omaisuuden alkuperä.

Veropetos: Rikos, jossa tahallisesti vältetään verojen maksaminen.

Lähteet

Finlex. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä 28.6.2017/444. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>. Luettu: 28.4.2024

Finlex. Rikoslaki 19.12.1889/39. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>. Luettu: 28.4.2024

Finlex. Valuuttalaki 954/1985. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1985/19850954>. Luettu: 9.5.2024

Seppä, P. 2021. Näissä paikoissa ajokortti ei enää riitä – katso, mihin passia tai henkilökorttia tarvitaan. Ilta-Sanomat. Luettavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008312508.html>. Luettu: 28.4.2024

Siikala, K. 2015. Miksi pankki kysyy? – Oletko poliittisesti vaikutusvaltainen? Finanssiala. Luettavissa: <https://www.finanssiala.fi/uutiset/miksi-pankki-kysyy-oletko-poliittisesti-vaikutusvaltainen/>. Luettu: 19.4.2024

